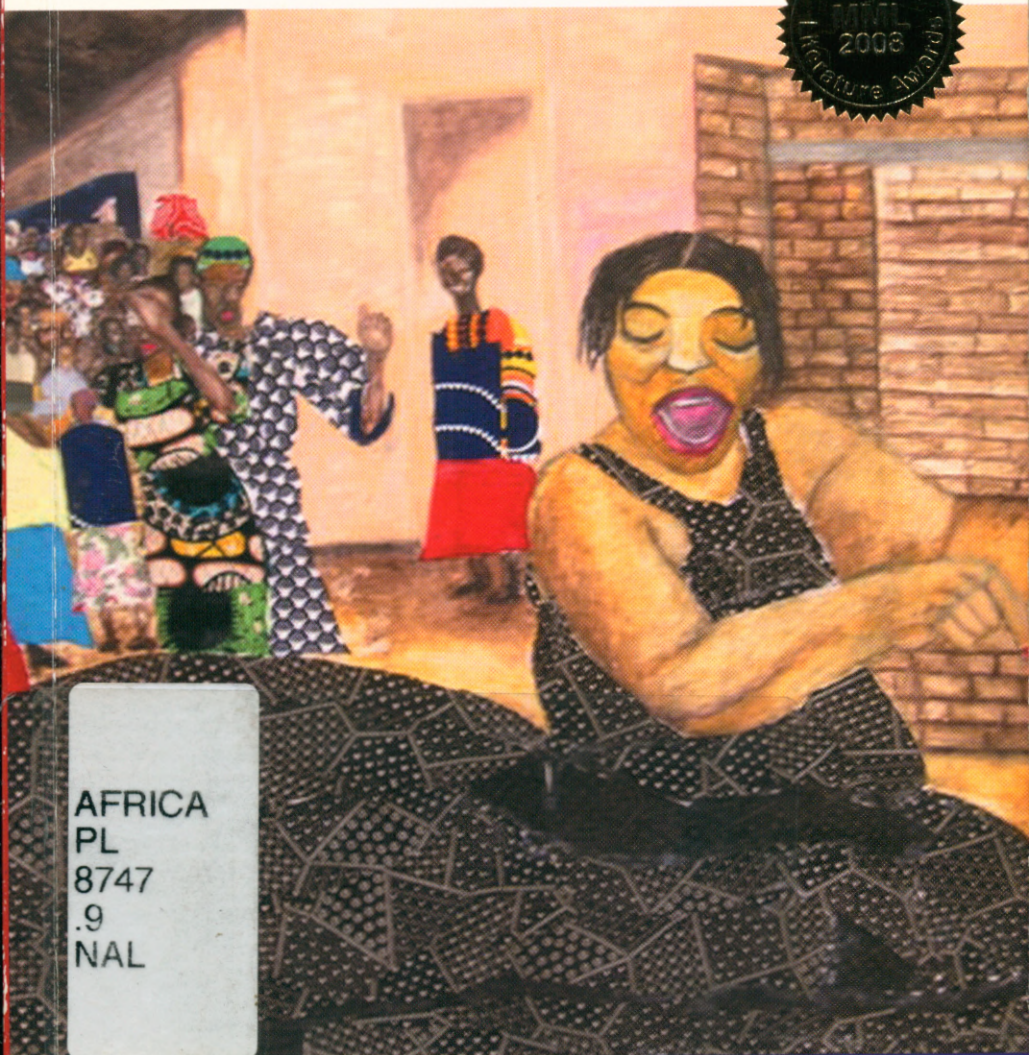

K.S. NALEDI
MAIKOTLHAO

AFRICA
PL
8747
.9
NAL

MASKEW MILLER
LONGMAN

— DIKWALO —

MAIKOTLHAO

K.S. NALEDI

MASKEW MILLER
LONGMAN

—DIKWALO—

Ke tlolomolao go gatisa le fa e le nngwe ya ditsebe go tswa mo
bukeng e ntle le tetla ya bagatisi ba yona.

Maskew Miller Longman (Pty) Ltd 2008

Forest Drive, Pinelands, Cape Town

Dikantoro di Johannesburg le Cape Town

Aterese ya inthanete: www.mml.co.za

Maskew Miller Longman (Pty) Ltd 2008

Ditshiamelo tsotlhe di sireleditswe. Ga go karolo ya kgatiso e, e e ka boelediawang, ya bolokwa mo mofuteng o o ka tlhagiswang gape ka ona, kgotsa ya gaswa mo sebopegong sengwe le sengwe kgotsa ka mokgwa o o rileng, wa elektroniki, ka motšhine, ka kgatiso kgotsa ka mokgwa o mongwe o o sa dumelesegang, ntle le gore go bonwe tumelano e e kwadilweng fatshe ya mong wa ditshiamelo tse di sireleditsweng tsa bokwadi pele.

E phasaladitswe lekgetlho la ntlha ka 2008

ISBN 9780636073050

E rulagantswe ke Boitumelo Phalatse

Mothalo wa buka ke MML Design Studio

Mothalo wa bokwantle ka MML Design Studio le Future Pre Press

Botaki ba bokwantle ka Yvonne Mamothusi

Thulaganyo ya mokwaio ka Karen Graphics

Egatisitswe ke CTP Book Printers, Cape

N7115/45503

Setswana play

BD621383

LEFOKO LA THOTLOETSO

Babadi! Inopoleleng tse di botlhokwa matsshelong a lona go sale gale. A e re pele o thubunyela mo mafureng a a bolelo o betilwe ke pelo, o ikatumetse mo go ba ba ka go tlabang botlhale mme wa tshwana le tshoswane.

La me lefoko “ Dipula tsa matla – ka – dibe di kile tsa ntsogela kgatlanong mme Morena a nkgopola ka dipula tsa matlhogonolo –ka fetsa ke atlaletse ke phutetse.

Dinako tse di thata ga di bolae, di a ruta, ke botshelo mogaetsho!”

Diteng

1. Matseno.....	v
2. Bayokerafi ya ga K.S. Naledi	x
3. Batsaya karolo mo motshamekong.....	xii
4. Kgaolo 1.....	1
5. Kgaolo 2	14
6. Kgaolo 3.....	28
7. Kgaolo 4	48
8. Kgaolo 5.....	62
9. Kgaolo 6.....	75
10. Dipotso tse di khutshwane.....	96
11. Dipotso tse telele.....	100
12. Lenanefoko/Mareo/Tlelosari	102

1. MATSENO

Mametlelelo e, e rulagenyeditse go nolofoletsa baithuti le barutabana ba kereiti ya 12 tshekatsheko ya teramakhutshwe e, le go ipaakanyetsa tlhatlhobo ya Pampiri ya Bobedi ya Setswana mo kereiting e. Mametlelelo e, e rulagantswe go ya ka ditheo tse di tshegetsang moonoo wa Pegelo ya Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo logatong lwa FET, e leng:

1.1 Maikaelelo ka tshekatsheko e

- Go rarabolola le go senola maitemogelo a mokwadi mo terameng e “Maikotlhao” Seno se tla sedimosiwa bogolosegolo ke lokwalotshelo (bayokerafi) lwa gagwe gonne ka lona barutwa le barutabana mmogo ba tla tlhaloganya lebaka la gore a bo a kwadile ka tsela e a kwadileng ka yona.
- Go nna mosupatsela go barutabana fa ba tataisa barutwa.
- Go nna mosupatsela go barutwa fa ba dira tiro ya tshekatsheko ka bobona, go buisa le go tlhaloganya dipotso mmogo le go araba ntle le go sutlha sekgwa.
- Go lemosa barutwa botlhokwa jwa maduo a a abelwang dipotso mabapi le tekanyetso ya boleele jwa dikarabo gore palo ya maduo le boleele jwa karabo di tsamaisane.
- Go tlhalosa setlhogo, gore ka tlhaloso fela barutwa ba kgone go nna le ponelopele ka ga diteramakhutshwe tse di yang go sekasekwa. Tsona di ama matshelo a malapa, lenyalo, diphitlho, maitsholo a bagolo ka kakaretso mo mererong e e kailweng.

1.2 Tsela ya tshekatsheko

1.2.1 Lokwalotshelo lwa mokwadi, rre K.S Naledi.

Ka go buisa ka kelotlhoko bayokerafi ya mokwadi, barutwa ba tla tlhaloganya ditlhangwa tsa gagwe botoka.

1.2.2 Puiso

Mo go buiseng, baithuti ba leke go tlhaloganya mafoko le kgang yotlhe ka kakaretso. Ba latele ditiragalo sentle, ba bone mabaka a a di tlholang.

1.2.3 Tshekatsheko

Fa ba buisitse, ba tlhalogantse ke gona ba ka tsenang mo tshekatshekong ba dirisa ditheo tsa ya tshekatsheko ya terama, bogolosegolo ya teramakhutshwe .

1.2.4 Diponagalo tsa terama

Terama ke setlhangwa se se tlametsweng go diragadiwa. Ka jalo

- Terama e na le diponagalo tse di latelang:

a) Morero/thitokgang

Morero/thitokgang ke modi wa kgang ya terama. Ke yona e kgotlhang ya terama e melang mo go yona. Ditiragalo tsotlhe tsa terama di itshwareletse ka ona.

Merero ya diteramakhutshwe tsa rona e ka nna e e latelang:

a) Matsapa di a tsaya kae?	=	Bogadi
b) Batho ga ba tshwane	=	Bathapi le badiri/
bathapiwa
c) Sekoropolapa	=	Lerato
d) Mosadi ke wa me	=	Loso le phitlho
e) Metlholo ga e fele	=	Boagisani

b) Kgotlhang/Bothata/Selwelwa

Kgotlhang/Bothata ke ntwā, ngangisano e e nnang teng fa gare ga badiragatsi. Kgotlhang e mela mo Morerong. Yona e ka nna fa gare ga badiragatsi ba terama jaana:

Motho le motho

Motho le batho

Batho le batho

Motho le tikologo

Motho le maikutlo a gagwe.

c) Badiragatsi/batshameki

Batho ba ba diragatsang ba tswelletsā ditiragalo tsa terama ke **badiragatsi**. Ga ba anele mme ba diragatsa ka ditiro le mmuisano.

Makoko a badiragatsi

Mogapatiro (molwantshiwa) - Mokganatiro (molwantshi)

Baemanokeng - baemanokeng

Motsenagare/Molotlhanyi (motlhotlheletsi)

Mogapatiro ke modiragatsimogolo yo o nang le bothata, yo o ngongoregang, yo o tshwenngwang. Mokganatiro ke moemakgatlanong, o baka bothata, o tshwenya mogapatiro. Bobedi jo ke jone bo kampanang, bo gotlhanang. Matsapa otlhe a ba a tsayang ke maiteko a go rarabolola kgotlhang mme kwa bokhutlhong mongwe o tla fenya. Mogapatiro le Mokganatiro ba na le baemanokeng ba ba ba rotloetsang ka dikgakololo.

Motsenagare/Molotlhanyi ke modiragatsi yo o amanang le makoko a mabedi. A ka nna molotlhanyi kgotsa moagisi.

Kagego ya modiragatsi

Modiragatsi o na le ka mokgwa o a agilweng ka ona ke mokwadi. O agiwa a newa semelo se se tla mo kgontshang go diragatsa le go tsaya karolo e a e abetsweng.

d) Molaetsa/Thuto

Molaetsa ke thuto e moterama a batlang go e naya babuisi. Ona o senoga kwa bokhutlong jwa ditiragalo, go ya fela ka tsela e kgotlhang e rarabololwang ka yona. Le fa re ka se dumalane le ene gona ene o a bo a rialo.

e) Lemorago

Ditiragalo tsa terama di diragalela mo lemoragong le le agilweng ke moterama. O le aga gore le tsamaelane le ditiragalo. Lemorago la ditiragalo le arolwa ka dikarolo tse di latelang: Tikologo (motse, dithaba, dinoka jj.) Motlha/nako (Mariga, bosigo, ura ya bobedi jj.) Ditiragalo tse dingwe.

f) Poloto

Tatelano ya ditiragalo di na le mabaka a a di tlholang e bidiwa poloto. Poloto ya terama e tsamaya ka dikgato.

Dikgato tsa poloto ya terama:

Kgato	Tiragalo
1. Tshimologo/Thaego	Mogapatiro o bega bothata ba gagwe O itela mo go moemanokeng wa gagwe
2. Thaologo	Ditiragalo di a simolola. Di tsoswa ke dikgakololo tsa moemanokeng
3. Tharaano	Bothata bo golela pele Go a raraana
4. Setlhoa	Maphata a mabedi a eme ka dinao. Go sisibetse Badiragatsi ba laolwa ke maikutlo
5. Tharabololo	Tiragalo e nngwe le e nngwe e isa kwa tharabololong ya kgotlhang e a rarabologa. Go nna le mofenyi le mofenngwa
6. Bokhutlo	Ditiragalo di a khutla

Ka ntlha ya fa teramakhutshwe e le khutshwane mme ditiragalo di kitlane e bile di siana ka lobelo, dikgato tse di kailweng tsa poloto ya terama ga di senoge sentle bonolo.

1.2.5 Diponagalo tsa teramakhutshwe

Teramakhutshwe e na le diponagalo tse e leng tsa yona tse di e tlhaolang mo makaleng a mangwe a a kailweng fa godimo. E tshwanetse ya nna khutshwane.

Leba diponagalo tse di latelang mme o di batle mo diterameng tsotlhe tsa “Matsapa di a tsaya kae?”:

- a) kgotlhang e e bonolo, e e rarabologang ka bonako terama e ise e lelefale.
- b) Badiragatsi ba palo e e potlana ba ba sa lelefatseng ditiragalo.
- c) Badiragatsi ba ba botlhale, ba ba rarabololang kgotlhang ka bonako.
- d) Ditiragalo tse di latelanang, di siana ka lobelo gore nako e se ke ya senngwa. k.g.r. poloto e e kitlaneng
- e) Lemorago la tikologo le le lekanyeditsweng, le sa sutasute, le lekana le ditiragalo le kgotlhang e e rarabololwang.
- f) Nako e e lekanyeditsweng e e sa atoloseng terama.

2. BAYOKERAFI YA GA K. S. NALEDI

- **Tsa Botshelo:**

Kobelo Stephen Naledi o belegetswe mo motseng wa Dwarsberg. Ke setlogolwana sa ga Makopye. O ntse boagi jwa Mogwase ka 1985 mo 1477 Unit 4 Tontosi Drive.

- **Tsa sekolo:**

O dirile dithuto tsa poraemari mo Kgolane Primary. Thuto tsa Secondary kwa Herman Thebe High School. Lokwalo la J.C. kwa Rakoko High school ka 1975. Lokwalo la Materiki (STD 10). O le dirile poraefete mo Seiphore ABET centre mo Moruleng.

- **Maitemogelo a Borutabana:**

O simolotse tiro ya go ruta mo Batlhalerwa Primary (Tweelaagte). A dira gape mo Segakwana Primary, Mokhine Primary ele morutabana a tlhatlhoswa go nna Motlatsamogokgo mo Matuana Primary go fitlha ka March 1998. A tlhatlhoswa go nna mogokgo wa sekolo sa Madutle Primary (Welgeval Village) ka April 1998. Tse dintsi tsa botshelo o di itemogetse le go di ithuta teng mo sekolong se gore botshelo ga bo ratanelwe.

- **Tsa go ithutela pele:**

O dirile dithuto tse di latelang:

1. S.E.C. (Secondary Education Certification: Vista University.)
2. S.E.D. (Secondary Education Diploma: Vista University.)
3. H.E.D. (Higher Education Diploma: Vista University.)
4. ABET Practitioner: Unisa
5. B.A Bachelor of Arts in Education: Vista University.
6. BED. Hons Management & Planning :

Two Modules : Vista University
Five Modules: Vista University of North
West (Mankwe Campus).

Research: Challenges and constraints faced by Educators
regarding conflict Management and Resolutions in the
Primary School of Moses Kotane East APO Bojanala Region.

Tsa bokwadi:

Bokwadi mo go ene ke jwa tsalo e seng go tswa thutegong.
Dingwe tsa dikwalo ke tse di latelang:

* "O laetse jalo".	Terama (Shutter & Shorter)
* "Senakangwedi".	Dikgangkhutswe (Edncum /
Maskew Miller)
* "Metlholotlholo".	Dikgangkhutswe (Vivlia)

Tse dingwe di sa le morago.

A me a kalo.

3. BATSAYA KAROLO MO MOTSHAMEKONG

Ba lelapa la ga Ntaoleng mo motseng wa Tsitsing.

1. Ntaoleng : Monnamogolo wa seithati, yo mosesane ka tsalo.
2. Gabatshwane : Mosadi wa ga Ntaoleng, ke motho yo montle ka pogego.
3. Rasebintsolo : Maitibolo a ga Ntaoleng le Gabatshwane. O mosetlha ka masetatšhe.
4. Tsholofelo : Kgaisadia Rasebintsolo le Ngakane.
5. Ngakane : Gofejane mo lelapeng. O matepe ka tsalo.
6. Setonti : Kgaisadia Gabatshwane.

Ba lelapa la ga Ramoepa mo motseng wa Kopmane.

7. Ramoepa : Monna yo o setsumpa ka tebo.
8. Mponeng : Mosadi wa ga Ramoepa. Mosadi yo o letsipa ka tsalo.
9. Thando : Kgarejwana ya maratagolejwa. Ke ngwana wa bobedi wa ga Mponeng.

Ba lelapa la ga Bantomo mo Tlhabane.

10. Bantomo : }
11. Nkemeleng : } Batsadi ba ga Kgature
12. Kgature : Monna wa lenyalo la bobedi la ga Thando, ke Ralebentlele.
13. Ikgomotseng : Lesea la dikgwedi di le thataro la ga Thando mo nyalong ya bobedi.

Batho fela.

14. Senyaka	:	Tsala ya ga Ngakane kwa Moepong wa Wildebeesfontein.
15. Senkepeng	:	Ditsala tsa ga Thando mo Geelhout Park.
16. Bantlhoile	:	
17. Ralekwatiti	:	Moruti wa Kereke ya Pentekosete mo Tsitsing.
18. Lesope	:	Mosimane mo motseng wa Tsitsing.
19. Jonase	:	Monna wa enšorense ya dikoloi go tswa Garankua.
20. Phuthego	:	Phuthego ya Pentekosete mo Tsitsing.
21. Moruti Isang	:	Moruti wa Kereke ya Faith Mission.
22. Phuthego	:	Phuthego ya Faith Mission mo Tlhabane.

KGAOLO 1

Pono ya ntlha

(Kwa ga gabo Rasebintsolo go mo mosong wa Lamatlhatso. Thando o tsogile, morago ga go tlhapa o bua a le esi)

THANDO: *(O tswa ka phaposi ya go tlhapela)* Nta nna mosetsana wa pheta ka pejana, ke sa le bothito jaana, ke tsose Rasebintsolo mogatsake. Kana ke ena mafura a pelo ya me. *(O a mo kgotlokgotso, a mo kgoma ka dipounama tse di bothitho).*

RASEBINTSOLO: *(A bula matlho e kete ga a rate)* Ao! Motho yo ke wena ratu. *(O bua a mo potisa matsogo go dikologa tlhogo a bo a mo atla)*

THANDO: Nnyaya tlhe rraabo, e seng jalo tuu! Bosa bo sele, le batho ba setse ba sasanka le mebila. Metsi a go iphimola a tloga a tsidifala.

RASEBINTSOLO: *(A kukupologa a ntse a edimola).* Hei! Ke ne ke le kgakajana. Letsapa le gana go nkgomarologa. Go batlana le dikgomo mo selokong ga se thaka ya motho.

THANDO: Kana ke letse ke go kopile gore o nkise kwa ga Senkepeng. O nkopile thata go mo jela nala malatsi a mabedi. Ke rata ke tsena go sale mo mesong.

- RASEBINTSOLO: Go siame mogatsaka. Phuthologa kana ke rile photi tlaya o je letlhodi. (*O bua a ntse a tlhapa*)
- THANDO: O opile kgomo lonaka. Ga go nnete e e phalang eo. (*O bua ka monyenyo*). Ke itsitse gore o ka se ntshwabise, tota le fa pula e ka gosomana ka morwalela. Kana ke mosadi ka wena.
- RASEBINTSOLO: (*O mo pentse ka leitlho*). Heela ratu! Ntlhang ...!
- THANDO: Bua fela rrabo. O bontsha o kgamilwe ke mafoko. Tota makalo ke ya eng?
- RASEBINTSOLO: (*Ka tebo ya kgatlhego*). Hei, moratiwa! Ka re o phatsima jaaka namane ya mogwere. Dinoka tsa gago di tletse tota ...
- THANDO: (*Ka monyenyo, matlho a ntse a bonyabonya ka bogoma jwa dintshi*). Badimo ba gaeno le ba gaetsho, ba nkarabile. Di pedi ka menwana, leboa le simolotse go kukunya. Ke ntse ke gategile go go loma tsebe.
- RASEBINTSOLO: (*Ka boitumelo*) Wa rialo tota!
- THANDO: O re go nkutlwa...
- RASEBINTSOLO: (*Ntle le go senya nako, a mo atla*). Heela mmaabo! Fa ke leng fa, pelo ya me e kibakiba jaaka kgankgathi e dirwa ke meroba kikeng. O ka re ke ka tsaya fatlhego sa gago ka se lakaila jaaka tlhware e a tle e dire fa e tshokile e nopotse nngwe ya diphologotswana. Ruri ke ikutlwa ke le motlotlo ka wena.
- THANDO: Fela jaaka o ikutlwa, le nna maikutlo a me a ile godimo. Kana bongwetsi bogolo ke go nna le thari. Fa o ka itshoka wa e tingwa, o tla jela kgobedung. Mainaina a tshotlo o tla a newa tsatsi le letsatsi.

- RASEBINTSOLO: Thando! Tse dintsi re tla di bua fa o boa. Nta ke laele rre pele.
- THANDO: Dira jalo ka bonako rra. O se lebale go ntaelela mo go rre.
- RASEBINTSOLO: (*O tsena mo ntlwaneng*). Ntate, ke sa ntse ke felegetsa Thando go ya go bona tsala ya gagwe.
- NTAOLENG: (*Ka phuthulogo*). Go siame ngwanaka, a e nne tselatshweu. Ba dumele kwa le yang teng.
- RASEBINTSOLO: (*Pele a tswa mo ntlwaneng, a atamela tsebe ya ga rraagwe*). Thando go tloga jaanong, o mosadi gare ga basadi. O tlotswe ke tse pedi dikgwedi.
- NTAOLENG: (*Ka tsibogo e e tlhakantseng le boitumelo*). Ao, tlhe ...! A mafoko a mantle ruri ngwanaka. Ke a nesetsa pula! Tsamayang le Modimo go fitlha lo boa.
- RASEBINTSOLO: Thando! Thando ...! (*O bitsa a tsweletse ka go gabola mogodungwana a o hupela ka borotho jwa kgaragana. Koloi e ntse e dumaduma ka fa ntle*).
- THANDO: A o a bitsa rra?
- RASEBINTSOLO: Ke ne ke re tsotlhe di apere tshiamo, re ka wela tsela. Pega dilo ka bonako.
- THANDO: Ke tla direla ka bonako motho wa lorato lwa me (*marama a binabina*). (*Ba namela koloi ya "Ford Siera". Ya pena mogatla go leba Tlhabane e e tllhabang*).

Pono ya bobedi

(*Ke nako ya masome a mararo go tswa ureng ya borobongwe. Kwa ga Senkepeng go goroga Thando le mogatse. Senkepeng o na le tsala ya gagwe, ba thubile kobo segole.*)

SENKEPENG: (*O utlwa koloi fa ntle. Fa a tswela kwa ntle o bona Thando*). Heelang! Batho ba ke lona? (*O atla Thando a bo a mo tlamparela*). Dumela rra! Lo ka goroga.

RASEBINTSOLO: Dumela mma. (*O mo naya seatla*).

THANDO: Bathong, lo tsogile jang?

BANTLHOILE: Tsala, re phetse rotlhe fela.

SENKEPENG: Rre Rasebintsolo, ke lebogela matsapa a lona. Kgale re lo emetse e le ruri.

RASEBINTSOLO: Le nna ke a leboga, fela nna ga ke a tla go nna. Ke tshwanelwa ke go sianela gongwe. (*O a emelela*).

THANDO: O tsamae sentle ratu. O re gopole mo tseleng ya gago. Tsela tshweu rraabo.

RASEBINTSOLO: (*O tsena mo koloing*). O repe. Ke tla go go tsaya ka Labobedi thapama. (*Ba atlana. Koloi ya wela tsela*).

THANDO: Hei! Ga ke itse gore a ke tlile go kgona malatsi a mararo ntle le wa pelo ya me. E tla re re re ke dipitse ra di bona ka mebala. (*O tsena mo ntlong a ntse a bua a le esi*).

SENKEPENG: Tsala, ruri re go itumeletse. O phuthologe tsala. O dire se o se batlang ntle le letswalo lepe.

BANTLHOILE: Botsala jwa rona bo tshwanela go ya marung. Nna pelo ya me e phophoma ka boitumelo.

SENKEPENG: Rra eno o bontsha e le motho yo o phuthulogileng e le ruri tsala.

THANDO: Go ntse jalo. O bonolo ka tlhago. Ke a mo tlotla, le ene o a nthata. Ga a kgone go dira

- ntle le nna. O mpatla fa nokeng ya gagwe gangwe le gape.
- BANTLHOILE: O a bonala. Ga a bontshe a ikgalala. Motho o a mmona fa a iketlile mo monaganong.
- SENKEPENG: (*O tswa ka phaposi*). Tsala ke batla gore re ye go ikotlolola mo letangwaneng la rona ka fa morago ga ntlo. (*O mo naya diaparo tsa go thuma*).
- THANDO: Owaii! Wena o ithaya o re ke itse go thuma.
- SENKEPENG: Se tshwenyeye. Ke tla go tsenyetsa “polasetiki” ya go go kokobatsa mo godimo ga metsi. (*Botlhe ba mo letangwaneng*).
- THANDO: (*Ka go gakgamala*). O a itse! Ga ke dumele seo ke se bonang ruri. Tota lo tshela botshelo jo bo kwa godimo. Lo phela sekgoa tota.
- BANTLHOILE: Owaii! Ga go sepe se se tshosang fano. Ke maiteko fela. Ga re eletse gore bana ba rona ba tshela jaaka rona metsing ele ya maloba.
- SENKEPENG: Thando, mo go lona ke dinyana. Tota ke mantlwane. E ka re motho a ka kumola mogobagoba ole wa ntlo, a tla go e tlhoma mo Geelhout Park. Tota e ne e tla gapa tebo ya batho ka bontsi. O e bona jang tsala Bantlhoile?
- BANTLHOILE: Ga go nnete e e fetang e o e buileng.
- SENKEPENG: Bona fa tsala Thando, o montle, o moša, o tshwanelwa ke go nna mo lokeišeneng. O tlogele go nna o ntse o ya le sekgwa o tsomana le go sela dibi tsa dikgomo le dikgong tsa menato.
- THANDO: Ditsala tsa me, ke a lo utlwa. Mantlentele a ratwa ke mang le mang yo o leng mo botshelong. Ga lo dire phoso go ntlhaba botlhale. Bothata mo go rona, e tlile go nna kago e tonatona e re setseng re na le yona. Leruo le lona gape ke leo le foo.

- BANTLHOILE: Bona fela jaaka re phela le ba merafe ya seeng. Bana ba rona ba tlhakanetse dikolo le bana ba basweu. Re phela ka phuthologo. Toropo le yona e mo dikgorong tsa rona. O rata jang tsala?
- THANDO: Ke lebogela dikakanyo tsa lona. Ke bona ruri lo nthatela bontle. Ba a tlhokwa ba ba tshwanang le lona. Ke lo tshepisa gore ke tla ititaya sehuba. Ke tla dirisa maano a lorato go tswapetsa rraabo.
- SENKEPENG: O bua nnete tsala. O nne bonolo jaaka kwana. O ikobe ka dinako tsotlhe. Gangwe le gape o nne o tsirole lefoko ka bongwe ka bongwe. Lefoko ga le boe ...
(*Morago ga go lalela ba tsena ka diphaposi go latsa tlhogo*).

Pono ya Boraro

(Kwa ga ga Ntaoleng ka nako ya borobongwe mo mosong wa Labobedi. Go goroga Jonase, letwadi la gagwe le bekenya jaaka phologolo e latswitswe ke tlhware. Ntaoleng, Gabatshwane le Setonti ba iketlile ka go ja kabu).

JONASE: Ka fa lapeng bagaetsho. *(O tlola ka kgoro).*

SETONTI: Tsena Mokwena yo mogolo.

JONASE: Dumelang bagolo! *(O ba naya seatla ka bongwe ka bongwe a ntse a kobela tlase).*

GABATSHWANE: Re ka go thusa ka eng? Le gona rre ke mang?

NTAOLENG: Nnyaya tlhe mmaabo! Iketle pele, moeng a fodise maoto.

JONASE: Nnyaya rra, mme ga a fose. Ke tshwanelo ya go botsa. Motlhala wa motho ke molomo. *(Pele a ka bua leina, a baya dikwalo tseo a di tshotseng fa fatshe. A tsenya seatla mo kgetsaneng ya maratagolejwa ya letlalo. A ntsha dikaratana. A neela mongwe le mongwe ya gagwe).* Nna ke Jonase fela jaaka lo bona mo dikarataneng tseo.

GABATSHWANE: Jaanong? E le go ree...!

SETONTI: Nnyaya tlhe kgaisadi. Rre a a tswelele ka go itlhalosa. Se mo tsenye sesuga ganong.

GABATSHWANE: O tla intshwarela ngwanaka. Kana rona re godile. Ke ka moo re ratharathang jaana. Tswelela motho wa batho.

JONASE: Go tswa mo dikarataneng, go bontsha tiro e ke e dirang. Ka bokhutshwane, ke moemedi wa dikotsi tsa dipalangwa. Ke dira mo "enšorenseng" ya lefapha la dituelo tsa ba ba amegileng mo dikotsing tsa ditsela.

NTAOLENG: *(A simolola go baba lebadi).* E le gore jaanong fa o bewa ke eng rra?

- JONASE: Bagaetsho, nnang pelotelele go reetsa. Kwa pheletsong lo tla kgona go mpotsolotsa ka se le sa se tlhaloganyeng.
- NTAOLENG: Bona fa rra, bogologolotala ke dira Gauteng. Mathaithai le botsotsi ke di tlhaloganya jaaka ke ikitse. O seka ... (*Ka go tenega*).
- JONASE: Betshong. Ke kopile tshwarelo. Ke batla go lo tlhaga thuso.
- GABATSHWANE: (*Ka go rotola matlho*). Tswelela ngwanaka. Re go reeditse, le fa tota tlhogo ya gago e bontsha e le ya motho e le tsotsi.
- NTAOLENG: Tota e le fa thai e batlang mo mothong wa letwadi jaana?
- SETONTI: Nnyaya sebare. Mo neele nako a re tlhalosetse pele.
- JONASE: (*Ka go fela pelo. A ntsha senepe sa ga Rasebintsolo, ga mmogo le pasa*). A ke lona batsadi ba monna yo?
- GABATSHWANE: Ijoo ...! (*A rwala diatla mo tlhogong*).
- NTAOLENG: Heela rra! O kopane kae le motho yo? (*O supile setshwantsho*).
- JONASE: Kwa "Police Station" ya Rustenburg.
- SETONTI: Rra, tlogela go ketlolaketlola mafoko. Re neele se o tlang ka sona tuu!.
- NTAOLENG: Go diragetse eng ka ngwanake? Tlhalosa ka bonako tuu!
- JONASE: (*Ka go tsalanya matlho le lefatshe*). O bone kotsi ya koloi.
- GABATSHWANE: Jaanong? (*Ka tlalelo*).
- JONASE: Fa ke bua jaana o beilwe mo ntlong tsididi ya ditopo.
- NTAOLENG: Heela monna! Leba fa monna wa batho. Wa re ngwanake o tlhokafetse?
- JONASE: Nna ke morongwa fela. Bamolao ke bona ba tla tlisang tlhaloso yotlhe fela. Nna ke tlile jaana go lo rulaganyetsa tsa dituelo tsa moswi tsa "Third Party".

- GABATSHWANE: Ijoo, nna wee ...! (*A petula matlho. Setulo sa menoga. Ntaoleng le Setonti ba mo kukela kwa ntlong*).
- JONASE: Hei! E kete ga le a ntlhabela. Ke bona ke ile go boa ka ngoba e sa fothlwa. (*O bua a le esi*). (*O tswa ka ntlo*). Monna wa batho, o a bona e tsentse tlhako kgamelong. Ga go na molemo gore ke nnele go inanatha. Pego ya gago e mpheditse maatla. Ke imelwa ke tlhogo.
- NTAOLENG: Wena rre wa "enšorense", o tota o rometswe ke mang fano? Kgotsa ake wena o begang dintsho tsa batho?
- JONASE: Nnyaya rra, e seng jalo, fela lefapha la sepodisi le tshwaragane le la rona thata. Sejanaga sengwe le sengwe se se tthagisetsang mong kgotsa bapalami kotsi, se tshwanelwa go begwa mo go rona pele. Ke seo se mpeileng fano. Tota go leba nnete matlhong, ke rona re rulaganyetsang bagobadi dituelo tsa bona.
- NTAOLENG: Re go utlwile morongwa wa batho. Rona fano fa, re na le moemedi wa mmueledi. Re tshwanelwa ke go mo tshwara ka mogala pele re ka dira ditshwetso le wena.
- JONASE: (*Ka tlalelo*). Ao, rra! Nna ga ke kgatlhanong le thulaganyo ya lelapa, fela itse gore tsela ke rona. (*Thando o goroga ka koloi ya ga Senkepeng. Ya tsetlela gaufi le heke. Ba fologa botlhe fela*).
- THANDO: Dumelang, bagolo!
- SETONTI: Dumela ngwetsi ya rona.
- SENKEPENG: Lo tsoga jang borra?
- NTAOLENG: Re tsogile le fa re sa tsoga. A re bonaneng kwa ntlong banaka. (*Ba tsena ka ntlo. Ba fitlhela mosadimogolo a thikga keledi*).

- THANDO: (*Ka go tlalelwa*). Dumela mma! Molato o fa kae mma? (*O bua a gadimile rratsalaagwe*).
- NTAOLENG: (*Ka go beta sebetse*). Ngwanaka, ngwetsi ya me. Marama a hupile bodila. Mpuu o faretswe fa go le jaana. Rre yole wa moeng o tla ka matlhotlhapelo. O nthetse ka tsebe tse pedi ngwanaka. O godile ngwanaka.
- THANDO: (*O itsheka keledi*). Ee, ntate. Ke go reeditse.
- NTAOLENG: (*O ntsha senepe sa pasa ya ga Rasebitsolo*). Setopo re supa nakedi ...
- THANDO: Ao, tlhe ntate, bua tlhe! Tlhang o nkgarola pelo?
- NTAOLENG: Ngwanake Rasebintsolo, monna wa gago, o re tlogetse. O bone kotsi ya sejanaga.
- THANDO: Wa re eng? Rasebintsolo wa me!
- NTAOLENG: Fela jalo ngwetsi ya me. Modimo o dirile thato ya Ona.
(*Senkepeng le Thando ba thubagana ka selelo*).
- THANDO: Ijoowee, mmalo nna wee! (*O petula matlho, Senkepeng o ba thusa go rapalatsa Thando mo mosemeng*).
- SENKEPENG: (*Keledi e tshologela boatleng*). Didimala tlhe tsala ya me. O a itse ga ke dumele ditsebe tsa me...!
- NTAOLENG: Mogatsaka, go ntse tlhe. Tsoga re thuse bana ba rona. A re ba nolofatse dipelo. Re thobe maikutlo a bona. A re amogeleng tsotlhe, ka e le tsa thato ya Modimo. Re tshwanelwa ke go potlakela kwa bookelong go netefatsa kang ena. Re tloga re nnela go lela motho a sa le botshelong. Masaitsiweng a ditiragalo tsa `fatshe lena o ka tloga wa itlhoma o a itse, kampo o a ikaketsa.
- SETONTI: Sebare, tlogela go lelefatsa kang. A re kuke dinao go sa le gale. Keledi e tla tsamaya e rothela tseleng. Letshwamina re tla le phetsa

gangwe le gape ka lentle la seatla. Go itsema go ka tloga ga re dia.

NTAOLENG:

Ke go utlwile sebare. Nte ke golole rre yole wa batho (*O tswela kwa ntle*). Rre wa moeng, re lebogile le fa tota go se seo re ka se lebogelang. Molaetsa re o utlwile. O thibetswe ke eng go re etelela? Mo sebakeng sena, ga go mo ke ka go aketsang ka teng. O a iponna gore mpuru o faretswe. O tla re inela matsogo metsing motho wa batho.

JONASE:

(*O a emelela*). Ke utlwile rra. Ke tlhaloganya thata kemo e lo leng mo go yona. E tla re lo sena go tsidifalelwa lwa ntshwara ka mogala. Salang lo robaditswe bagaetsho. (*O a tswa*).

Pono ya bone

(Ka nako ya bosupa mo mosong wa tsatsi la Tshipi. Matshwititshwiti a batlaphitlhong a tsholeditse pina.).

RALEKWATITI:

(O buisa go tswa mo Beibeleng. Lekwalo la Pesalome¹⁵. Pesalome ya ga Dafita).

“Morena, ke mang yo o ka tsenang mo Tenteng ya gago? Ke mang yo o ka nnang mo thabeng ya gago e e boitshepo? Ke ene fela yo o tsamayang a se na molato, a dira ka tshiamo, a bua boammaruri ka pelo, yo o sa senyeng motho leina ka loleme. A sa direle mongwe-ka -ena bosula, a sa kgobe wa ga gabo.”

PHUTHEGO:

(Go opelwa sefela 288). “Batho botlhe ba tlaa fela, ka ba tshwana le bojang. Ba tshwanetse go nyelela, ka ba le mo maleong. Mmele o tla bola pele, Ee, o tla tswa mo losong, go ya kwa kgalalelong.

RALEKWATITI:

(O amogana le phuthego diantifone). Ke neela moya wa me mo atleng sa gago.

PHUTHEGO:

Jehofa, O nthekolotse, wena Modimo wa boammaruri. (Ka kopelo).

RALEKWATITI:

Go tloga jaanong go tshegofaditswe baswi ba ba swelang Moreneng.

PHUTHEGO:

Moya o a re; Ee, gore ba bone boitapoloso mo matsapeng a bone.

(Marapo a neelwa malomaatsona).

SETONTI:

Phuthego e ntle ya Morena, go diragetse go diragetse. Re tsere sebaka go dumela se re se tletseng fano. Thato ya Modimo ga go yo o ka emang kgatlhanong nayo. Re ne re solofetse go le go ntsi mo lekawaneng le. Ke motlogolo wa me. Ga se wa ntete foo, o nkotla mo

phatleng. Tota ke ka bua go feta fa, ke tla neela Rre moruti go felegetsa ngwana wa rona. (*Setopo se folosetswa tlase*).

RALEKWATITI: (*O tshotse mmu ka seatla.*) Jaaka go kgatlhile Ramasedi, gore yo o belegweng ke motho wa nama pheletsong o tla felela mmung ka jalo, ka o le mmu, boela mmung, molora moloreng. Eo, ke thata le go rata ga mmopi wa rona. A ...men.

PHUTHEGO: (*Ba feleletsa ka sefela.*) "Nna ke seboko leroleng, ke mo poifong ya loso. Kgomotso ga e teng moeng, nkgomotse, wena Jeso, yo o ntshwetseng sefapanong go nthekolola mo losong. O ntlhomogepe pelo." (*Moruti o dira thapelo ya phelegetso diatla di tsholeditswe godimo*).

RALEKWATITI: Keresete, Morwa Modimo, Morena wa rona yo a rategang. Ke neela moya wa motlhanka wa gago mo diatleng tsa gago, ka gonne o mo golotse, Modimo wa me wa boammaruri, A... men.

(*Phuthego e boela gaeng la moswi*).

KGAOLO 2

Pono ya ntlha

(Ke nako ya ura ya borobedi mo mosong. Mo ntlong ya ga Rasebintsolo, Ntaoleng le mogatse ba tshwaragane le go goduma mogodungwana le ngwetsi ya bona Thando).

GABATSHWANE: Ngwanaka, ngwetsi ya rona e re e ratang jaaka re ithata, namatshega mo moeng. Re na le wena botlhokong le monateng. Re fano jaaka batsadi ba gago. Modimo o mogolo thata pele ga rona.

THANDO: Ke go utlwile mma. Go tlile go ntsaya sebaka go itebatsa. Kana Rasebintsolo ke ene molekane wa me wa ntlha mo botshelong. Ke rutilwe ke ene mantlwane a bonyana go fitlha a ntira mosadi wa lelapa.

NTAOLENG: Ngwanaka, fa o le tsebe ntlha, o tshwanetse o be o utlwile mafoko a ga mmaago fano. Ya rona tsela e khutshwanyane. Tsa lefatshe di re lekile, bontsi di iteile kwa ntle. Bophelo jwa motho ga se jwa gagwe jaaka a ka gopola. O ka se ele tlhoko gore bangwe ba ikana go bo ferekanya.

GABATSHWANE: *(A mo tsena ganong matsogo a setse a le moweng).* O buile boammaruri jo bo senang bana ba phefo rraabo. Motlhodi wa motho o

gaisa wa tsagana. Bomasenyeletsa ba ikadile le bophara jwa lefatshe. Ga se bona fela, boretlammona gore o tla felela kae ba ntse dikhutlhwane tsa meago ya bona. (*Kopi ya leba molomong*).

NTALOENG: Seo re se kayang, ke kgakololo ya botsadi. Wena sa gago ke go ithopela ditlhokwa go tswa mo morogong. Motho o ipaya ka diatla tsa gagwe.

THANDO: Wena Ratswale le Mmatswale, ke itlamile ka tukwi letheke. Ke ne ke lebogetse thata go nna tlase ga batsadi le molekane wa me. (*Keledi ya palelwa ke go itshoka*).

NTAOLENG: Ga se ntlo fela, dinamanyane le tsona ke tsele di tla seatla. O nne le rona ka phuthologo. Badimo ba tla go alela diatla. O tla robalelwa ke ditlhokwa. Mo sebakeng se, ga o tlhoke sepe. Seo se ka go tlatsatlatsang le naga.

THANDO: Bagolo ba me ba ba tlotlegang, ke a lo rata, lo a nthata. Ga ke bone fa go tla nna le serurubele seo se ka fofelang dintshing go mphatlha. Lo mphile bothitho le namatshego. Modimo yo ke sa o direleng sepe o nthuse, ke lo phelele.

NTAOLENG: O ikilele mo direng. Dithaelo o di rukhutlhe. Dipitsa o di nwe go ya pheletsong. O tla iteboga. Aparo se sa gago o se tlotle. Ke letshwao la thatano ya batho ba ba kopantsweng ke Modimo.

THANDO: Ke a utlwa ratsale.

GABATSHWANE: Ngwanaka Thando! Ke tshepa fa o itseetse ka tsebe tsoopedi. Kana nama ya pateletswa e thuba pitsa.

NTAOLENG: O opile kgomo lonaka mmaaabo, ga re a tshwanela go bofaganya loleme la ngwetsi ya rona. Marara a botshelo, a batla motho a

- fodile mogopolo go a rarolola. O se ka wa iphitlhela o apeetse thukhwi le mala.
- GABATSHWANE: Go siame ratu, ngwetsi e utlwile. Tselana e tlhagolwa ke mong. Ramogola e fenoswa ke ba e ba babalelang. O se le bale go phalotsa makwati a mosetlha tlhakoreng la Botlhaba, re tle re kgone go fetola pitsa ya ngwetsi.
- NTAOLENG: Ke batla go sianela dinamaneng.
- THANDO: Ke lebogile bagolo. Ke batla go phaila lelapa.
- GABATSHWANE: Le nna ke batla go tsokotsa mantlakatla a me, ke tle ke kgone go go silela kgala e le ya maabane.
- NTAOLENG: Mmaabo le ngwanaka, e reng ke tlogele go ratharatha. (*O a emelela ka go golets a lebanta la kgorotlho. Ba a kgaogana*).

Pono ya bobedi

(Mo ntlong ya ga Ntaoleng ka nako ya maitiso, Ngakane o tshwaraganetse kgang le batsadi ba gagwe).

NTAOLENG: Heela monna Ngakane!

NGAKANE: Rre o ne a reng?

NTAOLENG: Go a reng monna? Ke eng ke bona o itshetlhefaditse jaana?

NGAKANE: Rre o raya jang?

NTAOLENG: Ke eng e kete o itebaditse ka go boela tirong jaana?

NGAKANE: Nnyaya rre, ga go jalo. Ke ne ke kopile malatsi. Ke tla boela teng morago ga malatsi a se kae.

NTAOLENG: *(O koma ka tlhogo.)* Mm ... Ka mafoko a mangwe go raya gore ke go geletswe ke pelo, ngwanaka.

GABATSHWANE: Nnyaya rraabo, ga o a bolaya motho. Le nna tota ke ne ke le gaufi le go makala.

NGAKANE: *(O fetsa go metsa lenathwana la mosoko. O betile sebete).* Rre le mme, ke kgangwa ke sengwe. Ga ke na boiketlo mo moweng. Ke ratharatha ka pelo. Ga ke na boikhutso mo mogopolong.

GABATSHWANE: E le gore o jewa ke eng?

NTAOLENG: Ema pele mmaabo. Nte a re fatlholole re kgone go ipitla ka la moja.

NGAKANE: Wena rre le mme, ke lo itsise fa ke na le maikaelelo magolo ka dithoto tsa ga nkgonne. Ke rata go di tlhokomela tsotlhe fela.

NTAOLENG: Ga o a fosa ngwanaka, fela bothata e tla nna jo bogolo jang ka o nna kwa moepong. Go raya gore o ka tloga wa di okomela gangwe ka kgwedi. Kana, fatshe leno, ga le a robala. Magodu a lona a bofitlha e tswa a le ntletsentletse.

- GABATSHWANE: Rraago o bua nnete e le ruri. Dikgomo ga di rate motho a tlhola a ikokometse dinala. Nna ga ke bone o ka kgona. Rraago o tla tswa letsholo go batla modisa.
- NGAKANE: Ga ke bue ka dikgomo fela, ke raya tsotlhe tse e leng tsa ga nkgonne.
- GABATSHWANE: Jaanong dingwe ke dife?
- NTAOLENG: O raya ntlo ya ngwanake?
- NGAKANE: Le yona ke e akareditse.
- NTAOLENG: Bona fa ngwanaka, ntlo ga se ya rona. Mong ke ngwetsi ya rona. Taolo mo go yona...
- GABATSHWANE: O raya jang ngwanaka?
- NGAKANE: Ke batla go ya seyantlo sa ga nkgonne.
- GABATSHWANE: Heelang! (*O itshwara dinoka*).
- NTAOLENG: Wa re eng? (*Ka makalo*).
- NGAKANE: Ee, go ntse fela jalo. ke yona tlhokomelo e ke ntseng ke bua ka yona. Ya di dikgomo e batla modisa.
- GABATSHWANE: Rraabo, dimakatso ke tseo!
- NTAOLENG: Heela mosimane ke wena! Wa re o lorile eng?
- NGAKANE: Nnyaya rre, ga ke re ke lorile, ke mogopolo wa me. Ga ke rate fa go ka tsena gopane mo lelapeng la ga nkgonne. Thoto tsa ga etsho tsa tloga tsa jewa ke batswakwa re ntse re lebile.
- GABATSHWANE: A o setse o kile wa latlhela tlhware legonyana?
- NGAKANE: Nnyaya mma, fela o lemoga fa go le sengwe.
- NTAOLENG: Owaii! Wena o ipuela ditsiabadi mo fela. (*O tswela kwa ntle*).
- TSHOLOFELO: (*O ba tsena ka bogare*). Tota mma, fa dilo di ka bo di itirelwa, lo ne lo tshwanela go nyadisa ausi Thando Ngakane. Dikgomo tsa gaetsho di ne di tshwanetse tsa boelwa.
- GABATSHWANE: Ao mosetsana wa me! A le wena o itsalanya le keletso ya ga abuti wa gago?

- TSHOLOFELO: Le fa tota ke sutlheetse mo mafokong a bagolo. Go a tshwanela gore gonne fela jaaka ke eletsa.
- NGAKANE: O bua nnete kgaitsadi. Ga re kitla re letlelela letsenela mo go tsa rona. Ke rata kakanyo ya ga Tsholofelo. Ke solofela fa re tlile go tshwaragana le go thubakana le kgang e.
- TSHOLOFELO: Ke bone e kete rre o hupile tedu. Go raya gore ga a rate tshitshinyo ya ga Ngakane.
- GABATSHWANE: Go ntse jalo ngwanaka. Le nna ke mo lemogile. O kgatlhanong le yona. Ke tla leka go lemosa malomaalona Setonti ka kgang e.
- NGAKANE: Gompieno jaana, ke ile go tsibosa yole Thando ka lebaka le. Fa a ka nkgapha, ke tla mo itshokela go fitlha a ineele.
- TSHOLOFELO: O bua nnete, nkgonne. Le nna ke tlile go mo lemosa botlhokwa jwa kgang e.
- GABATSHWANE: Ga re itse banaka. Ke tla utlwa mo go lona morago ga malatsi. Tota ga ke rate fa a ka tloga a ithaya a re kgang e, e tswa mo go nna le rraalona. (*Ba a kgaogana*).

Pono ya boraro

- (Kwa ntlong ya ga Rasebintsolo. Ke nako ya go robala. Ngakane o rapaletse mo sofeng.)
- THANDO: Ngakane, nnaka! Dijo di wetse. Ke utlwa letsapanyana. Ga ke a iketla mo mogopolong.
- NGAKANE: A o sa ntse o gopotse yole nkgonne?
- THANDO: Le fa go se jalo, yoo ga ke kitla ke mo lebala. Ke ene modi wa botshelo jwa me. Seriti sa gagwe ke se tlotla bosigo le motshegare.
- NGAKANE: Tota go a bontsha gore o na le lorato la mosadi tota. Ke ka moo ke bonang go ka ntwela molemo go tlhokomela tsa ga nkgonne.
- THANDO: (Ka go tsiboga). A tlheng o bua ka gore tshotlhe?
- NGAKANE: Ee, go ntse fela jalo. Ga se go re ga ke ikutlwe.
- THANDO: Tshotlhe o raya eng?
- NGAKANE: Ke raya wena le thoto ka kakaretso.
- THANDO: Heelang motho ke wena! Fa o riana o ntigela mo karolong ya dithoto tsa Rasebintsolo? Bona fa Ngakane, a re tlogele kgang ena, o ise o ntlhapatse tuu!
- NGAKANE: Ausi Thando. O nkutlwe o nkutlwisise. Lelapa le la ga nkgonne, ga ke batle le tlhonama. Ga ke batle fa o ka jewa ke bodutu ke ntse ke le teng.
- THANDO: Ke a bona o tlhoka kwa o ka tshamekelang teng. (Ka go tenega).
- NGAKANE: Go tloga gompiano jaana o itse fa e le nna motsamaisi wa lelapa le. Phaposi ya ga nkgonne e tlile go nna ya me le wena. Ga go monna yo o tla lekang go tsena 'sikeng la rona. Ke ikana ka nkgonne a ntse a ithobaletse. (O bua a tsena ka phaposi ya ga Thando).

- THANDO: Nnaare ga twe bo sele jang gompieno? O tshwanetse wa bo o ntlholela. E tlaare ka makuku a naka tsa kgomo, ke begelele monnamogolo kgang e e masisi e.
- NGAKANE: Fa o dira jalo, o tlaabo o ntswetse molemo wa go ba itsise ka bonako. Mosetlha yo wa gago, go tloga bosigong jona, re tlile go o tlhakanela. (*O bua a tshoeditse mmolopita yo montsho ka fa ntle. A gabola mothama o o tiileng*).
- THANDO: (*Ka tenego o thubaganya lebati la phaposi e e mabapi le eo a ntseng a e bitsa ya gagwe le Rasebintsolo*). O robale teng ka foo, o tla tsoga o tswa ka nnete. Mosimane ke wena ga o na ditlhong. Batho fa ba ka utlwa ruri ba ka go kgwa mathe a ditlhabisa ditlhong. (*O a robala*).
- NGAKANE: (*Ka go itlhoboga. O bua a le esi*). O ithaya a re ke ja diketso. Go mo tlogela gona, ga nkitla. Lefoko ga le boe... E kete a ka lala a ntorile. Gongwe o tla gakologelwa tsatsi lele nkgonne a sa ntse a tshela. Marumo, nna mosimane wa kakapa, ke a rometse. Phologolo fa e jelwe ke marumo, e tshaba e ntse e kobela. Se sa feleng se a bo se tlhola. Bosa bo tlile go sa. Dikgang di matlhong... (*O a robala*).

Pono ya bone

(Mo mosong wa fa dikgomo di bolola.
Thando o tsosa monnamogolo Ntaoleng le
Gabatshwane.)

- THANDO: Tsholofelo! Tsholofelo! (A ja lebati ka monwana). Ke nna Thando, bula tuu!
- TSHOLOFELO: Ke etla Ausi Thando. (A tshwara berebere, lebati la pheuga).
- THANDO: Dumela Tsholo!
- TSHOLOFELO: Ao ! dumela tlhe nkgonne. Tsena. (A goga setilo go mo neela).
- THANDO: Tsholo! Ke kopa o mpiletse bagolo.
- TSHOLOFELO: (A tsena ka phaposi ya batsadi). Dumelang rre le mme! Ausi Thando o rata go lo bona.
- GABATSHWANE: Go siame tlhe Tsholo. Re etla gona jaanong. (Ba a tsoga).
- TSHOLOFELO: Ausi Thando, Ke ba tsositse. O se fele pelo, ke sa ntse ke ya go tlhadia metsi a mosukubyanane. (O a tswa.)
- GABATSHWANE: Dumela ngwetsi ya rona!
- THANDO: Dumela ntate!
- NTAOLENG: Botsogo bo kae? Tlhang o re phakeletse?
- THANDO: Ke tsogile bagolo, le fa tota ke sa tsoga.
- GABATSHWANE: (Ka go tshoga) Ao, Thando! Mme tlhe e kete o tla re tshosa jaana?
- THANDO: Nnyaya mma, ga go sepe se se tshosang, fa e se dimakatso fela. (O rothisa keledi).
- NTAOLENG: Ema pele ngwanaka. Se eteletse keledi ngwanaka. A re utlwe se se tlisitseng kutlobotlhoko ya gago ngwanaka. Busa mogopolo o ntshe bothata jwa gago ka phuthologo. (Ka bonolo).
- GABATSHWANE: Rraago o bua nnete ngwanaka, phothulola mogopolo ngwetsi ya rona. Re fano go go sireletsa ka pelo tse di edileng.

- THANDO: Ke letse ke sa bona boroko.
- NTAOLENG: E le fa go senyegile eng?
- GABATSHWANE: Ao, ngwanka! A o ne o gopotse yole Rasebintsolo?
- THANDO: Nnyaya mma, e seng jalo. Ke letse ke tllhasetswe ke Ngakane.
- NTAOLENG: A re o timeletswe ke eng?
- THANDO: O letse a iphile dikobo tsa ga Rasebintsolo. O letse a nwele pitsana ele ya mosetlha. O ikanne go tlhakanela le nna mapai go tloga jaanong. (*A rothisa keledi ya kutlobotlhoko*).
- GABATSHWANE: E le gore o simolotse jang ngwanaka?
- THANDO: A re ga a mpotse o a nkitsise fa a batla go ya seyantlo sa ga mogolowe.
- NTAOLENG: A reng? Seyantlo!
- THANDO: Fela jalo rra. Fa ke bua jaana, ke letse ke fudugile mo phaposing ya me.
- GABATSHWANE: (*O itumeletse mo pelong*). E le gore o kae mo nakong e?
- THANDO: Ke yole, o iphetotse Rasebintsolo. O letse a ineile phaposi ya me ntle le letswalo lepe. O gateletse fa a tiisitse mo go se a se simolotseng.
- GABATSHWANE: Wa rialo! Ga ke tlhaloganye ...
- THANDO: Ga ke riana, ke imetswe ke letsapa la go lala ke tlhobaeditswe ke motho ke mo tsaya jaaka nnake.
- NTAOLENG: Go siame ngwanaka. Motlhala re o setse. Nte a tle, a tle a kgone go itlhalosa. Mmaabo, wena o di bona jang?
- GABATSHWANE: Nna ke ne ke re a ye go bitswa, molato o batla o ikutlwelwa ke mong. A ka tsoga a re itatola. Tsholo ngwanaka, siana o bitse abutiago ka pele.
- TSHOLOFELO: Go siame mma. Ke tla dira ka bonako. (*O a siana*).

- GABATSHWANE: Rraago banake. A e ke e nne wena o mo tsupololang molomo. O nne boripana mo go ene a tle a tlhalose. (*Tsholofelo o goroga le Ngakane.*)
- TSHOLOFELEO: Mma, ke dirile thomo ya gago. Ngakane ke yo.
- NGAKANE: (*O a tsena.*) Dumelang bagolo!
- NTAOLENG LE
- GABATSHWANE: (Ka gangwe fela) Ahee ngwanaka!
- NGAKANE: Ao! Ausi Thando, ka re dumela.
- THANDO: Dumela nnake Ngakane.
- NTAOLENG: Monna Ngakane. Re go biditse fano. Go mafokonyana a re ratang go a go botsa.
- NGAKANE: Ke reeditse ntate.
- GABATSHWANE: Bona fa ngwanaka, o nne boripana mo go arabeng. O se ke wa re isa kwa le kwa. A o a utlwa Ngakane?
- NGAKANE: Ee, mma! Ga go se ke sa se utlwang.
- NTAOLENG: Nna ke rraago, yo ke mmaago (*A supa ka monwana*). Yo ke ngwana wa rona, ngwetsi e re e ratang jaaka re ithata. Ga re batle go mmona a tlhona re sa ntse re tshela. Ka bokhutshwane, tlhalosa tiragalo ya maabane bosigo.
- NGAKANE: Ke ithaya ke re ke godile. Jaanong ke ne ke lemosa Thando gore keletso ya me ke go tlhokomela tsotlhe tse e leng tsa ga nkgonne. Ke mo itsisitse gore ke rata fa ke ka ya seyantlo sa ga nkgonne.
- NTAOLENG: Ke eng se se go rutang jalo?
- NGAKANE: Ga ke rate fa go ka tlhaga motho fela, mme a tla go ja dithoto tsa ga nkgonne ke ntse ke di lebile.
- NTAOLENG: Ngwanaka Thando! A go ntse jalo?
- THANDO: Ke fela jaaka ke tlhalositse le jaaka a bua. Tota o ne a le bogale mo go nna maabane.

- GABATSHWANE: A kgatlhego ga e teng mo go wena Thando?
- THANDO: Nnyaya. Ngakane ke ngwana mo go nna. Batho ba ka tloga ba ntsaya jang ruri?
- GABATSHWANE: Nna ruri fa dilo di ka bo di itirelwa fela, ke ne ke tla rata fa lo ka ithutana, mme morago Ngakane a rwala tlhako tsa ga mogolowe. Ga ke bone e le moila ope.
- NTAOLENG: Fa go ne go ka nna jalo, tshireletsego ya dithoto e ne tlaabo e ka nna teng. Thando ngwanaka, o a itse re a go rata. Tota ga re eletse go kgaogana le wena. O ngwana wa rona kae le kae.
- GABATSHWANE: Thando ngwanaka. Elatlhoko gore Rasebintsolo o go agetse ntlo e e kana kang. Dithoto tsotlhe tse, di raya wena. O se intshe dijo mo ganong o di lebile.
- NGAKANE: Ga ke tlhaloganye gore tota bothata jwa ga Thando bo phunyega kae? Ke makalela lefoko la Thando la gore ke ngwana mo go ene.
- GABATSHWANE: Fa tshwaelo e le teng, ngwanaka e re neele. Tsebe gaufi e a ikutlwela. Mo go nna le rraalona re lo tsaya ka selekanyo se le sengwe.
- NGAKANE: Ausi Thando o kile a nkutswetsa mapai a ga nkgonne a sa ntse a le mo botshelong.
- NTAOLENG: (*A itshwara mo seledung*). Ahee! Jaanong sephiri se tswetse mo pepeneneng. Jaaka fela lo kgonne go utlwanela bogotswana joo, ga ke tlhole ke tla reetsa maipato ape. Mmaabo! Masaitsiweng ke ao.
- GABATSHWANE: Nna ke feletswe ke mafoko.
- THANDO: Mme le ntate. Nna tota ke tshaba go godisa motho mme go twe ke monna. Tota fa teng ke a gana.
- GABATSHWANE: A tlheng ga o ganele gore o setse a go bonetse?

- THANDO: Go ntse jalo, mme tota e ne ya nna tsietsego ya gangwe fela. Ke ka moo ke tiisang gore ke ngwana mo go nna.
- GABATSHWANE: Rraabo! Konotetsa kgang eno. Ba neye nako go ikakanya.
- NGAKANE: Nna mma ke feditse le mogopolo wa me. Malatsi a me a tiro a fedile. Ke tshwanelwa ke go boela morago kamoso. Fa lo mpatla lo tla nteletsa mogala. Ke feditse bagolo. Ke lebogela kemonokeng ya lona.
- NTAOLENG: Banaka boobabedi! Ke lo rata lotlhe fela. Ga ke rate fa go ka nna le yo o tla phelang ka go ngobaela lapeng le. Re bana ba thari e le nngwe fela. Molao re tla tlhokomela wa lapa le. Ga go motswakwa yo o tla tlang go re neela molao. Makunutu a lelapa le e tlile go nna dikhupamarama tsa bana ba mpa. Ngwana wa me wela dibete, ngwetsi ya me se kgarakgatshe mogopolo. Ngwanaka o a nkutlwa o godile. O re apeelee bogobe jwa legala re je rotlhe. La me ke leo ngwetsi ya me. Le boloke pelong e sere bosele wa tsoga o lelela kgama le mogogoro.
- THANDO: Ke go utlwile ka tsoopedi ntate. Ke ditlhong go ka ikatlhola. La bofelo le tla tswa go mme yo o nkanyisitseng. Fa e le moila sikeng la bona, e tla nna thetela. Ga ke batle go iphetola moipolai yo o sa lelelweng ke ntse ke rototse matlho. Lo a itse batho betsho, ka dipuo tsa bagolo. Ka ga me Ngakane a lebale. Ke tshaba go tsoga ke tshagwa ke dithaka mebileng. Se ke kopo ya me ya bofelo. (*A emelela*).
- NTAOLENG: Go siame ngwanaka. O ngwana o a rerwa.

GABATSHWANE: Mphe sebaka go ya go bona bagaeno bosele.
 Thando o bua puo ya senyana mme ntswa
 a setse a kile a laiwa. Go boeng ga me ke tla
 kibela ka taelo ya badimo bagaetsho. (*O a
 tswa*).

KGAOLO 3

Pono ya ntlha

(Go motshegare wa Labobedi mo Geelhout Park. Thando o tsena fa ga Senkepeng. Go mogote o o pateleditseng Senkepeng go ithateletsa ka toulo fela).

THANDO: *(Ka boletanyana o ja lebati ka monwana wa kgonojwe). Koo-koo. A go a tsenwa?*

SENKEPENG: Ahee mma, tsena!

THANDO: Dumela tsala ya me ya botlhokwa. *(Ba atlana).*

SENKEPENG: Ijoo! Tsala ya me ... A ke wena o letseng go twe o ne o letsitse mogala?

THANDO: Nnyaya, tsala. Mo maabaneng ke ne ke sa phela sentle. Mowa wa me o letse o futswakane.

SENKEPENG: E le fa go senyegile eng tsala? A kampo o sa ntse o le mo kutlobotlhokong ya ga Rasebintsolo? *(A mo penya ka leitlho).*

THANDO: Heela, tsala! Ka tla ka tlholelwa ke batho ke sa nagana.

SENKEPENG: *(O mo tsena mo ganong).* Iketle pele tsala. Wa re...?

THANDO: Ke ne ka tlholelwa ke monnawe Rasebintsolo. O a itse a mpherosa dibete! Mafatlha a me a kukegela godimo.

- SENKEPENG: A re o tsenwe ke eng?
- THANDO: Heela, tsala! A mpatla dikobo.
- SENKEPENG: *(Ka go tsiboga)*. Wa rialo tsala ya me?
- THANDO: Ga ke re ga twe. Ija! O nthubile lepetleke.
- SENKEPENG: A mme? *(A itshwara letheke)*.
- THANDO: Ke iphitlhetse ke tetesela jaaka motho a tlhasetswe ke ntaramane. Kana Ngakane a re o batla go ya seyantlo sa ga mogoloe. Ga a boe ka morago.
- SENKEPENG: Nnaare beng ba lapla ba kae Thando?
- THANDO: Kana tiragalo e, e diragetse go robetswe. Ke bile ka tshwanelwa ke go fudugela mo phaposing e nngwe go latsa tlhogo. Ke phakeletse bagolo ba gagwe go sa le mo phakeleng.
- SENKEPENG: Ba feta ba e tsaya jang?
- THANDO: Hei, tsala! Dinyemisa moko. Kgang e ne ya ya magoletsa. Kgetse ya tlhakatlhakana. Se se makatsang ke gore e rile pheletsong ke fa ba baakanyetsa ngwana wa bona tsela. Ba mpateletsa go ineela mo go Ngakane.
- SENKEPENG: *(A letsa mogala)*. Hallow rra! Ehe! Ke wena Kgature?. Ke nna Senkepeng. Ee, o se lebale go tla ka nako. Motho yole o gorogile. *(O a tshega)*. O tla tla o iponna ka a gago matlho. Ke ... *(O a tshega)*. O re tlele tse di monate, sala sentle *(O baya mogala)*.
- THANDO: Ao, tsala! Tlhang o tletse ditshegwana? *(Ka go nyeba)*.
- SENKEPENG: Tsala!
- THANDO: Ke tlhwaile tsebe tsala.
- SENKEPENG: Thando, nkadime ditsebe. *(A tsokotsa kgokgotso)*. Ke ne ke tlhola motho wa maloba ke bua ka ene. O teng e bile o solofetsa go goroga mo nakong e e sa fediseng pelo.
- THANDO: Wa rialo tsala! *(Ka go tshoga)*.

- SENKEPENG: Bona fa wena tsala. Motho yo, o montle, o itsholetse e bile ga a ise a ikgolege ka kgole ya nyalo. O tla iponna le wena, o a go tshwanela.
- THANDO: Jaanong mosese o montsho o, ke ya go dira jang ka ona.
- SENKEPENG: Maano ga a site ... (*O mo supetsa ditokana tse pedi tse di ntse di kgwageditswe*).
- THANDO: Hei tsala! Ka re dilo fa o sa di tlwaela ... Le gale re tla di utlwa teng. (*O thobunyela mo metsing go fokotsa mofufutso*).
- SENKEPENG: (*O eme mo mojako wa phaposi ya go tlhapela*). Ka re o bopegile tsala. Mojita yole o tla gapega maikutlo.
- THANDO: (*A nyeba*). Wa rialo tsala!
- SENKEPENG: O foo ke fano. Kana fa le tloga fano, lo leba Tlhabane Sun. Motho ke yo o tla lo bonang gareng ga maphatsiphatsi bosigo jotlhe.
- THANDO: Ke ntse ke lebala go go loma tsebe tsala. (*A tswa mo metsing*).
- SENKEPENG: Ke eng seo Thando?
- THANDO: Ke mo go ya ... (*A emisa menwana e mebedi*).
- SENKEPENG: Ao!
- THANDO: Rasebintsolo o iketse badimong a itse fa leboa le kukunya.
- SENKEPENG: Jaanong o ne o akanya eng?
- THANDO: Ga ke itse, fela Modimo o teng.
- SENKEPENG: Kana monna yole o ikaelela go go nyala ka pele. O tlhoka mothusi mo lebentleleng. O swe senku fela, gongwe a ka se go lemoge.
- THANDO: Jaanong fa a ka dirisa mosomelwana gona?
- SENKEPENG: Owaii! Tseo ke dinyana. O mo forogotlhe go fitlha a o lebala. E re a re thaa! Maloba e bo e le maabane. Go tla bo go ntse go lekane.

- THANDO: Nna ruri ga ke itse fa botshelo bo ka batlwa ka mokgwa o, fela le ga le...
- SENKEPENG: Tsala, tlogela go ratharatha, phokoje go tshela yo o dithetsenyana.
- THANDO: Go mabaka a mararo a a mpoifisang. Ke tshaba go itlamaganya le motho e le gona ke mmonang. Sa bobedi ke fa a ka tloga a lemoga fa ke le sesading. La bofelo ke gore, ke sa ntse ke le moswagadi. (*O ikokomela ka fa le ka fa*).
- SENKEPENG: Tlisa palamonwana eo ya gago ke e go beele.
- THANDO: Hei thaka! Ka re o nkeme nokeng e le ruri.
- SENKEPENG: Kana motho o bolokwa ke motho a sa mo itse.
- THANDO: Ee, go ntse fela jalo. (*Kgature o goroga kwa ga Senkepeng ka selailai sa mmala wa botala jwa loapi*).
- KGATURE: Dumelang bomma!
- THANDO: Ahee rra.
- SENKEPENG: Dumela tlhe tsala ya motho.
- KGATURE: (*A penya Senkepeng ka leitlho*). Yo montle yo ene ke mang?
- SENKEPENG: (*A betsa Kgature mo legetleng a ntse a tshega*). Ao, tlhe Kgature! A ga o itse gore moeng o' naka di maripa?
- KGATURE: Owaii! Moeng wa eng? Nna ke mong gae. (*O a tshega*).
- SENKEPENG: Thando, tsala! Yo ke rre Kgature, ke ene yo ke neng ke mo leleditse. O se mo ise tlhogong ke motho wa metlae. Wena Kgature, yo ke Thando, tsala ya me ya botlhokwa. Ke kopa lo itsane. (*Ba tshwaragana ka diatla*).
- KGATURE: Ke a leboga Senkepeng. Ke lebogela kगतlego ya gago ya go nkelelets katlego mo botshelong. Yo o tshwanang nao o a tlhokwa. Wena Ausi, Thando. O se inyatse go kopana le nna. Ke ntse jaaka o mpona. Ga ke fofele

godimo jaaka dinong. Dilo dingwe di a lojwa, di bolelwa go le thata. Tlhokomologa ba bantsi. Nna ga ke batle sepe ke feditse fa ke na nao. Wa bobedi a ka re tlisetsa podile. Ke solofela ke tla aga ke le wa gago, le wena o nna wa me. (*A susumela Thando*).

THANDO: (*Ka go tlhabiwa ke ditlhong*). Ke a leboga abuti Kgature. Ke meditse molaetsa wa gago. Ke tla tsoga ke leboga bosele. E sere gongwe ka ithaganela. Lepotlapotla le ja pholwana, modikologa o ja kgomo ya tona.

KGATURE: Kgaitساديا motho Senkepeng. O intshwarele go tsena ka go ratharatha. Ke ntse jalo fa nako e letla. Sala sentle, ga ke fodise matshego. (*Kgature a mo gakolola go tsaya diphatlho tsa gagwe. A emelela a ntse a tshwere Thando ka seatla*).

SENKEPENG: Bagaetsho ba bantle! Lo a tshwanelana. Modimo o itse go kopanya batho. Ke tla tsoga ke bua puo phaa bosele. (*Ba a kgaogana*).

Pono ya bobedi

- (Kwa Moepong ke nako ya ura ya borataro mo maitisiboeng a Labotlhano. Ngakane o ntse le Senyaka mo godimo ga bolao. Ba tlhasetse mponyana ka dikweletla tsa nama).
- SENYAKA: (Morago ga go metsa). Tsala ya me Ngakane!
- NGAKANE: (A emisa go metsa. A rotola matlho). Ke tlhwaile tsebe, thaka. A re utlwe.
- SENYAKA: Mafoko ga a timanwe, go timanwa nama.
- NGAKANE: Mogalammakapaa! Tlhang e kete o tla inkitimetsa ka thoto ya mafoko morwarre. Nta ke go neele sebaka o phunye boladu mmotlwa o kgone go photsegela ntle.
- SENYAKA: Nnyaya norwarre, ga ke kgakala ka puo, mme fela go sengwe. Malatsi a ke bona gangwe le gape o tlhona. A ga o ise o itlholboge ka tiragalo ya ga mogoloo?
- NGAKANE: Ga se jalo thaka, fela o opile kgomo lonaka. Ke na le bothata jwa go batla molekane.
- SENYAKA: Oaii! (Ka lenyatso).
- NGAKANE: Se nyatse jalo tsala. Maikutlo a batho a farologane. A me maikutlo, a batla mogomotsi.
- SENYAKA: Bona fa thaka. Tshetsana ya fatshe le ke ntletsentletse. O ka kgona go ja mokaarana le bona ntle le mathata.
- NGAKANE: Nna fa ke riana, ke boi. Ga ke batle motho yo o tla tsogang a ntshela ka metsi a a belang.
- SENYAKA: Fa o ka baya mogopolo mo go seo, o tla tsoga o ja maswe a thaka tsa gago. Ethimola monna. Bosa bo sele.
- NGAKANE: Nte ke bue puo phaa! Nna ke rata go ya seyantlo sa ga nkgonne. A o a nkutlwa?
- SENYAKA: Ao, Ngakane, se bue jalo tlhe! Mafoko ao ga a go lekana.

- NGAKANE: Bona fa, wena Senyaka. Felo fa nkgonne o ne a nyetse mosadi. Ke mosadi wa mmantota. Ke ene a ka kgonag go ntsholela bana.
- SENYAKA: *(Ka go makala)*. Maikutlo a gago a tlhanasela jaaka a lekawana le ithuta lorato.
- NGAKANE: E kete o mo pelong ya me tsala. Ga ke na boikhutso mo moweng.
- SENYAKA: Monna tlogela go ikgwagetsa ka kgole o e lebile. O ka tsoga o ikotlhaya go bona bomatlhogole, ba ba setlhana ba go tla kwa morago. Se lelele go disa nako tsa mariga. Tlogela go ikepela lemena, o tla thanya o faraferwe ke morwalela wa madimabe.
- NGAKANE: Mafoko a gago a kiba teng ga boteng jwa pelo ya me ya lorato. Ke leka go fapoga tsa mothale o. Fa o mpona, ke tila go sunya nko mo tshetsaneng ya motse wa rona.
- SENYAKA: Ke maitapiso fela, nna ke bona o tla itaya kwa ntle jaaka tlhobolo ya bujane. Fa o se kelotlhoko, o tsoga o re lefatshe le go futsitse, ntswa e le wena moipolai yo o sa lelelweng. O tsenyetsang Thando matlho a lefatshe leno ruri? Nna ka re boela gae, o fete o ikope maitshwarelo. A me a kalo mophoting yo mogolo.
- NGAKANE: O nepile fa o re ke boele gae. Ke kgopolo ya me eo. Fa ke tloga fa, ke tla bo ke kibetse ka makgowa.
- SENYAKA: Wa reng? O tlogela tiro. *(A tshikinya tlhogo)*. O tshwanetse o bo o sa inagana sentle.
- NGAKANE: Ke ya go tlhokomela tsotlhe tse eleng tsa ga nkgonne. Ka re, tsotlhe fela. Ke ya go nyala ntle le go ntsha dikgomo. Tota lorato la ga ausi Thando lo ntshuba jaaka setlhabi tennyana ga maikutlo.

- SENYAKA: Thaka! A re ise marapo go beng. Bosigo ga bo rune nta. Dikgang ga di nke di fela, go fela motho. (*A gonyetsa tlhogo teng ga mapai a mantshonyana*).
- NGAKANE: A e nne boroko mmanape. (*A latsa tlhogo mo mosamong*).

Pono ya boraro

(Ka nako ya sethoboloko e le La-Mosupologo kwa Kopmane lelapeng la ga Ramoepa, go tsena Thando le Senkepeng. Batsadi ba ga Thando ba adile phate tlase ga mokaloba wa setlhare sa morula.)

- THANDO: (A bula heke) Ba tla re intshwarela...
- MPONENG: Heelang bathong! Motho yo ke ngwanake Thando? (Ba atlana).
- THANDO: Dumelang rra!
- RAMOEPA: Dumela Thando le moeng wa gago.
- SENKEPENG: Lo tsogile bagolo?
- MPONENG: Re tsogile ngwanaka. A mantsi ke maaka fela. Ke letse ke baba ditsebe tshegare lotlhe fela.
- THANDO: Ke tshwanelo mma fa lo ntse lo nkgopola. Mma! Yo ke tsala ya me Senkepeng. O nna kwa maphatsiphatsing a lokeišene la Geelhout Park.
- MPONENG: Ao tlhe! Ke mosetsana yo montle ruri. Banaka lo bolokaneng lo gaiseng rona.
- SENKEPENG: Ke a leboga mma (A tsaya setilo).
- THANDO: O re go mpona! Ke makgabe a dipapetla.
- MPONENG: Ao, ngwanaka! (A tsenwa ke tsebetsebe).
- THANDO: A re tseneng kwa ntlong. Kana mafoko a bofefe go ya le naga. (Ba tsena botlhe ka ntlo).
- MPONENG: Go senyegile fa kae ngwanaka? Ke raya tota o ise o apole bontsho jaana.
- THANDO: Bagolo ba me, ba ba tlotlegang yo ke tsala ya me ya tlhogo ya kgomo. Re ntshana seinong bosigo le motshegare. Lo se tshwenyege ka ene. O itse tsotlhe tsa me.
- MPONENG: Rraabo, tlhwaya tsebe, mafoko ke a.
- RAMOEPA: Ke go reeditse morwadiaka. Phuthologa.

- THANDO: Ke swabile nko go feta molomo. Ke tshokile ka tshoganyetswa ke monnawe Rasebintsolo. (*Ka makalo*). A re o jewa ke eng?
- MPONENG: Ema pele mmaabo. Nte a re tswele ka kgang.
- RAMOEPA: Ya re e le nako ya go latsa tlhogo, a tshokane a iphetlha. A iphetola Rasebintsolo. A inaya phaposi ya ga mogolowe.
- THANDO: A o ne wa iteseletsa?
- MPONENG: Nnyaya e seng jalo mma. Ke ne ka fudugela mo go e nngwe. Mo mesong ka phakelela batsadi ba gagwe.
- THANDO: Ke a bona o a tsenwa mosimane yole. O tlhoka kwa a ka pitikelang teng?
- RAMOEPA: Ke mmoleletse go ka tlala seatla. Fa e le motho o utlwile, fela se se makatsang ke fa batsadi ba gagwe ba nnetefaletsa jalo.
- THANDO: (*Ka go tenega*). Didimala ngwanaka. Thuso ya gago e gaufi. Re tlile go swabisa satane. Re ile go ba bolelela tse ba di jeleng ka tlala. Tseo ke diphirimisi fela.
- THANDO: Kana ke tla bo ke godisa motho, mme go twe ke monna. A metlholo ruri.
- RAMOEPA: (*O a tiisetsa ka go tenega*). Didimala, wena ngwanaka. O tlile go ikotlhaya le penne.
- SENKEPENG: (*O ba tsena ganong*). Bathong! Tota se ke bothodi. A ngwana o a tle a iphetlhe a re o a nyala, a supa motho a ka mo godisa.
- MPONENG: Ba ntse jalo ngwanaka, bana ba gompieno fa ba thanya o tla utlwa a re, ke a nyala, ke a nyala.
- THANDO: Nna le Senkepeng re boela Geehout Park. Lo tla ntshala morago ka le le latelang. Lo tla mphitlhela ke gorogile. Lo tle lo tlile. Go se nne gope fa lo tla tsamaisanang teng le bona. Nte re se ka ra senya nako ka go lotolotsa motlotlo.

- RAMOEPA: *(Ka go ikana)*. Ngwanaka! O ritibatse maikutlo, tsotlhe o di tlogele mo tlhogong tsa rona. Re tla dubakana natso go fitlha more o nna borethe. Dikgomo tsa bona di ka boela gae.
- SENKEPENG: Wena mme, MmaThando! Motho yo Thando o setse a bonwe ke mongwe wa bahumi ba Tlhabane.
- MPONENG: O se rialo ngwanaka! *(Ka lethabo)*.
- SENKEPENG: Ga ke re ga twe. Tsotlhe di rulagantswe ke nna. Fa ke bua jaana Thando o tsoga mo hoteleng ya Tlhabane Sun le lekau la gagwe.
- MPONENG: Ke reeditse *(Ka monyenyo)*.
- SENKEPENG: Tota nna ga ke bone se se ka pateletsang Thando go itia ka go belega motho go twe ke monna.
- MPONENG: Pelo ya me e nthaya e re ke ka bo ke setse ke thulane le batho bale. Kana re ya go tsetsepela mo go ganeng. Ga re kitla re suta mo dikakanyong tsa rona. O nthusitse ngwanaka Senkepeng. Jaanong ke na le maitsetsepelo a go tiisa go gana.
- THANDO: Heela mma! O se ke wa ntsha mosi ka sekhurumelo.
- MPONENG: Nnyaya ngwanaka. Wela makgwafo. Tseo di raya wena. Nna ke gana lefoko la seyantlo. Sa bofelo, ke itumeletse tirisano mmogo le tsala ya gago Senkepeng. Lo tsamae sentle banaka.
- RAMOEPA: Mmaabo! Lesa bana ba wele tsela. Wena Thando ngwanaka baya pelo! O seka wa boifa sepe. *(Thando le Senkepeng ba tsena mo koloing. Mabati a tswalwa)*.
- THANDO: Lo saleng sentle!
- SENKEPENG: Robadiwang bagaetsho! *(Koloi ya thuba lobelo go leba Geelhout Park)*.
- SENKEPENG: *(Mo tseleng.)* Tsala! O bo bone jang mo manobonobong?

- THANDO: Hei! Tsala. (*Ka lethabo*). Monate o ne wa tshameka ka go siana le methapo ya me. E rile fa ke tla re go senyegile, ke fa ke tla utlwa monyakaladi o tswa ka ditsebe.
- SENKEPENG: Wa rialo tsala! (*O mo photha legetla ka ditshegwana*).
- THANDO: (*Ka monyenyo*). Lorato la monna yole le fisa jaaka molelo wa mafura. Ke a go leboga tsala. O motho wa botlhokwa mo botshelong jwa me.
- SENKEPENG: O dirile jang ka lebaka le le...?.
- THANDO: Hei, thaka! Wa tla wa mpotsa poo ya potso. Ka re, go ne go utlwala fela, "moratiwa, papa! Mama!"
- SENKEPENG: (*Ka go tshega*). Ke ne ke ipotsa gore a o ka palelwa ke go baya nkwe botsetse.
- THANDO: E kete ke tla nna lesego. Ke utlwile a umaka go loma bagaabo tsebe. Ka go tloga gompieno gona, leseanyana leo ke le imileng, le na le ntataalona. Go sa kgathatse gore dikgwedi di reng, tseo ga di nthee.
- SENKEPENG: O a bua tsala. O tshwanetse go ingaparela. Kgobokgobo e a ikgobokanyetsa... Motho ke go gata monwana o mogolo wa leoto. Tse dintsi re tla di tlotla fa re kopana gape. Ga ke ile go tsena le wena kwa ga gago. O tla ba dumedisa. Ba tloga ba nkakaretsa mo marareng a lona a dikgang.
(*Koloi e tsetlela fa heheng. Thando o bula a boa a tswala lebatl. Koloi e wela tsela. Thando a ema go fitlha koloi ya tsala e tikela*).

Pono ya bone

(Kwa motseng wa Tsitsing. Ke mo mosong wa ura ya borataro tsatsi la Lamatlhatso. Ba ga Ntaoleng le ba ga Ramoepa ba kokoane mo lelapeng la ga Ntaoleng. Ke letsatsi la dikapolo tsa ga Thando).

NTAOLENG:

Dumelang bagaetsho ba ba tlotlegang! Badimo ba ga Ntaoleng le ba ga Ramoepa, ba re kopantse ka lorato. Ka jalo re kgonne go wetsa dikapolo tsa ngwetsi ya rona, ngwana wa lona. Ke lebisa mafoko a a latelang go wena Thando ngwetsi ya me. O ntse tsebe ntlha go retsa ditaelo. O itlhobile boroko go amogela kalafo ya moswelwa. Ga o a ke wa tsenwa ke dilo tsa sekgoeng. Maitsholo le maitseo a ka tlatsa mmeto. Leo ke le ke go tlotlomatsang ka lona lefoko. *(A goga setilo go nna fa fatshe).*

GABATSHWANE:

(O a emelela). Betshong! Ga twe tsebe gaufi e a ikutlwela. Rre o buile. Ga ke batle go tloga ke e latswa bobo ... *(A nna fa fatshe.)*

RAMOEPA:

Bakgotsi! Re ntse re beile tsebe. Fa letsoku le tshwanela ngwana wa rona Thando, re wela matswalo. Re ne re ka swaba nko go feta molomo fa re kabo re bileditswe matlhabisaditlhong a bonyana. Ngwana yo, ke wa rona botlhe, fa a thuba lelapa o re kgoreletsa botlhe. Ke a leboga. *(A nna fa fatshe).*

MPONENG:

Motsalwamorago, ke mo ja boswa. Mojamorago ke kgosi. *(A tshega).* Borra le mma, mafoko a lona a tsene ka tsebe tsoopedi. Ba ga Ntaoleng, re ntse re beile tsebe. Lo buile go ka tlala seatla. Tota motho a ka re, lo ntseetse mafoko. *(A boela mo setilong sa gagwe).*

- NTAOLENG: (*A emelela gape*). MmeMponeng, ke mojamorago jaaka o kaile.
- MPONENG: (*A mo tsena ganong*). Ehee! Ke ne ke ithaya ke re go ile fela jalo rra. Nkinele diatla metsing motho yo montle. (*A phophotha diatla*).
- NTAOLENG: Bagaetsho ba ga Ramoepa, A ke bue jaana ke re, kwa re yang go monamo, re tshwanelwa ke go le kokona ka marinini rotlhe fela.
- RAMOEPA: Hei motho wa batho! O re tsenetse ka sekgoropa tsatsi le penne.
- NTAOLENG: (*A tshega*). Ga ke tshege rra. Ke wena o ntshikinyang, fa o re ke go tsenetse mo sekgoropeng.
- MPONENG: Nnyaya rra, ga go jalo. Losologolo ditshego ...
- NTAOLENG: Ngwetsi ya me o nkutlwe. Reetsa puo ya me. Bagolo ba ga Thando! lo nkutlwe fa ke fosa lo re moo ga se nnete. Ngwetsi ya rona re e bofolotse. O tshwanelwa ke go dira tiro ya sesadi lapeng le morafeng. Ka lorato lo sa tlhophe, le segatllhamela masisi, Thando ke motho wa madi. Dithaeletsego di fofa moweng.
- RAMOEPA: (*A mo tsena ganong*). Rra wee, ke eletsa fa o ka tlogela go nna bofitlha. Ga ke go tlhaloganye sentle rra.
- MPONENG: O foo ke fano rraabo! Le nna ka ditsebe ke a utlwa fela ka kgopolo ga ke kgone go golaganya sepe.
- THANDO: Tota le fa ke tsene dikgang tsa bagodi, le nna ratswale o tiketse ka nna.
- GABATSHWANE: Rraabo, ngwana ke wa rona! Bua puo phaa! A seso se ropologe re kgone go ikgwapitla.
- MPONENG: Ke la me leo. Tiego e tsala tatlhego, rra.
- NTAOLENG: Ke ikgata motlhala bagaetsho. Ke tla tlogela go potapotela. Ke tla tlhabega ting go belela

- ka pele. Re eletsa fa mosimane wa rona
Ngakane a ka ya seyantlo sa ga mogolowe.
- RAMOEPA: (*A se emele nako ya gagwe. A re, tswee!*) Ga
go so' seo. O se tlhole o bua puo eo. (*A nna
fa fatshe a sosobantse phatla*).
- GABATSHWANE: Lo se lebale, ngwetsi ke ya rona. Ga se kgomo
ya mafisa...
- MPONENG: Ga go kgathalesege, e bile ga go kitla go
kgonega. Mosimanyana yo wa lona o tlhokile
kwa a ka tshamekelang mantlwane teng. O
rata go tsola ngwanake ditswalo. (*O nna fa
fatshe bosutlha*).
- NTAOLENG: Heelang batho ba ga Ramoepa! Ke ne ke lo
itsise fela e seng go kopa sepe mo go lona.
Ngwana a re nna wee!
- GABATSHWANE: (*Ka go fela pelo*). O opile kgomo lonaka rra.
Ga re tle go gogwa ke motswakwa ka nko mo
lapeng la rona. Go ka mpa ga nka go sa bola.
Ngwetsi ke ya rona.
- MPONENG: (*Ka go tenega*). Ija, Ija, Ija...! Lo sutlhile
sekgwa ka puo. Bana bona ba reng?
- GABATSHWANE: Ba farologane. Yo mongwe o tlamega go
ineela.
- THANDO: (*Ka go seba*). Owaii...! O itheela mang ne? Ke
a bona o njela le matlapi. Nx!
- MPONENG: (*Ka boleta*). Thando! Wena wa reng? Fa o ka
tsinyalala, o tla ikutlwa.
- THANDO: Ga go kgonege, e bile ga ke boele morago.
Mosimanyana yo, o tota a sa mpone. A
bagolo ba tlogele leina la me, ba fasafasetse
Ngakane molekane yo o mo tshwanetseng.
- NTAOLENG: Bonang botlhe fela fa. Nna ke weditse tema
ya me. Ga go poopedi fa. Lapa le, la re nna
wee.
- RAMOEPA: (*O hupike tedu*.) O raya jang? Itlhalose
monna. O ithaya o re o a re tshosa. Nnyaya
e seng go sotla ngwana wa rona. Lefatshe le,

- le namile. A ngwana wa lona a phasalale. A tswe letsholo. A se phalwe ke khukhwane ya boloko.
- GABATSHWANE: (*O rothisa keledi*). Ngwanaka, Ngakane re bolaile tsupamolomo. Re boa ka nngoba e sa fotlhwa. Kana le gona nama ya pateletswa e thuba pitsa.
- NGAKANE: (*Ka ditlhong*). Kana go raya gore fa Thando a gana ke mo nyala, o tlile go swelela mo dithotong tsa ga nkgonne.
- MPONENG: Ee, ngwanaka. Fa ke leba ka matlho a me o fofaditswe ke lesira la lorato. Ga o ise o fatlhologe sentle. Kamoso o tloga e re o fatlhologa wa fitlhelwa o fatlhwa ke yo wa rona. Emela thaka tsa gago ngwanaka.
- NTAOLENG: Ke batla gore lo itse fa go se kitla go tsena gopane kgotsa lekgalagadi mo lelapeng le la ngwanake. Ke tlile go ja motho ka boloto jwa selepe. Lo nkutlwe ke bua fa ke riana.
- RAMOEPA: Ngwanaka, Thando! ga o kitla o nyalwa gabedi lapeng le le lengwe. Seo sona nka itoma sekgono. E seng ke sa ntse ke phela.
- NTAOLENG: Rraago Thando! Elatlhoko gore moapaya pitsa, ga a gaise beng ba dijo ka sepe. Le fa o ka ititaaganya le lefatshe Thando ga a kitla a tswa mo lapeng lena.
- GABATSHWANE: (*Ka go tenega*). O bua boammaruri rraabo. Se sengwe ke gore, fa a ka ithutla, ka dithoto a lebale. O tla tswa fa, jaaka kgogo e tlhobilwe. A itse. A se tloge a re ga re a mo tlhalosetsa. O tla lelela kgama le mogogoro...
- RAMOEPA: (*O emeletse*). Lo saleng sentle ba ga Ntaoleng. Lo tlhogo di thata fela jaaka nama ya tlhogo. Lo se sale lo kgerisa ngwana yoo, go seng jalo, ke tla tla go mo phutha le seo e leng sa gawe. (*A tlhaba jase ka legetla*).

- NTAOLENG: Lo tsamae lo gadimile. Ga re kitla re lo laletsa fa re tshwaraganya bana. Lo tlile go utlwa ka bafeti ba tsela.
- RAMOEPA: (*O bua ba ntse ba tswa ka kgoro*). E seng wa me ngwana. (*Ba a tswa*).
- NTAOLENG: (*A le esi*). Go siame batho betsho. Lo gopoleng gore ngwana wa mosetsana segotlholwa o a latlhwa. (*A tsena ka ntlo*).

Pono ya botlhano

(Kwa ga Ntaoleng mo Tsitsing. Ke nako ya masome a mararo go tswa ureng ya lesome. Go goroga Nkemeleng le mogatse).

NKEMELENG: *(O a kokota).*

GABATSHWANE: Tsena.

NKEMELENG: Dumelang, багаetsho!

BANTOMO: Dumelang, rra le mma!

NTAOLENG: Dumelang batho ba bantle ba mmala wa sebito. Lo ka goroga. Lo amogetswe.

BANTOMO: Betshong! Lo tla re itshwarela. Re tla re paputla le naga. Re batimedi e bile re barongwa.

GABATSHWANE: Nnyaya rra. Lo ka se timele. Motlhala wa motho ke molomo.

BANTOMO: Tau e iphutha motlhala e le nosi, fa e na le malawana mafaratlhatlha. Go riana ga re itse fa re gorigile kwao re laetsweng teng. Re tla re tswa fatshe la Tlhabane e bontsi bo reng e a tlhaba. Yo ke mosadi wa me Nkemeleng.

NTAOLENG: Ke nna tlhogo ya lelapa le. Yo ke khumagadi ya me. Ke mosadi wa me wa go tshega le go tlhonama. *(O a tshega).*

NKEMELENG: *(Ka go kgwa mowa).* Rraabo! Ga bontsha re sa timelela kgakala. Nathela beng ba lapa lemme le o tlang o le ba phutheletse.

BANTOMO: A ke teng fa gaabo mosetsana Thando?

GABATSHWANE: *(Ka go makala.)* Mogalammakapaa! Ke tseo rraabo. E kete ke bona matsubutsubu a tla a rwaletse. Ntshang ka 'tlhaa re utlweng.

NTAOLENG: Nnyaya mmaabo! Se ba etelelepele ka mafoko. O tloga o ba dira gore ba boe ka seo ba se hupileng. Ba ga Bantomo repang.

- BANTOMO: Ke a leboga. Kobo e sugwa ke mong wa yona. Sengwe gape ke gore, Lorwaneng go tseneng go tsenelwa gongwe. Fa lo re bona fa, re motlhaleng wa kgarejwana e ipitsang Thando. Ngwana wa rona, ene o bitswa Kgature.
- GABATSHWANE: (*O palelwa ke go itshoka*). Mmaloo...!
- NTAOLENG: Ema pele mmaabo! Tswela pele re utlwe rra.
- BANTOMO: Lo re go re bona fa, re mokgapeng wa go batla sego sa metsi. Monwana wa supabalo! wa morwaaka o supile lapeng le. Le ka re neela tsela e e tlhagotsweng rramogola. Re buleleng ditsela lona ba ga Ntaoleng.
- NTAOLENG: Re le utlwa ka tsoopedi bagaetsho. Fa lo re bona re riana, lapeng le ga re je di welang. Motlhapisa podi ngolwana ga se mogami wa yona. Lelapa la monna ga se botshamekelo. Lelapa la rona le a tlhakatlhakana. Ke tshwanelwa go tswa leano.
- GABATSHWANE: O nepile rraabo. Tiego e tsala tatlhego. E kete re tloga re thanya lomapo lo le tsebeng.
- BANTOMO: (*Ka makalo*). Tlhang o ka re re fitlhela tseo re sa di tlelang. Bothata bo fa kae bagaetsho?
- GABATSHWANE: Motho yo le buang ka ena fa, o teng. Sebe sa phiri fela ke gore, o ne a nyetswe ke morwa wa rona fa. Monna wa gagwe o mo tlogetse ka ntlha ya kotsi ya koloi. E ne e ntse e le monna le mosadi.
- NTAOLENG: Go bua puo phaa! Re a mo rata. Re ne re eletsa go mo nyadisa yo o latelang mogatse. Jaanong go a retela. Batsadi ba gagwe ba mina ka nko tse pedi.
- NKEMELENG: Ele gore jaanong ...! A re ithoboge?
- GABATSHWANE: Nnyaya, mma! Ga re rialo. Re neile kgarebe go ikakanya. Ga re batle go mo tsenya sesuga ganong. A ka tsoga a ipata ka rona. Tse e leng

tša nyalo tsona ga re di tsene. Ga go ope yo o
tla tswang fano ka nyalo. Le go leka.

NKEMELENG: (Ka go nyema moko). O ntse o ikutlwela rra.
Dikgobamarapo ke tseo.

BANTOMO: Ke ntse ke reeditse mma. Ke rile ke latlhela
la motlapitso ga go nko e e tswang lemina.
Rona re ne re sa itse fa go le jaana. Lo tla sala
sentle (Ba a tswa).

KGAOLO 4

Pono ya ntlha

(Ke motshegare wa Lamatlhatso. Lesope o tsamaya mo sekgweng se se kgakajana le motse. O feta ka fa tlase ga setlhare se segolo sa mosetlha).

LESOPE: *(O tsentse lekgotla la pelo. O itayaitaya mpana ya moretlwa mo diropeng). Heelang, bathong! A selo se ke pono ya matlho a me kampo ke a lora? Motho o rankganya mo thapong! E re ke mo atamele. Mmalonnawee! Motho yo ke abuti Ngakane. E re ke betsegele gae go kopa thuso. (A wela tselana ya dikgomo go leba motseng).*

TSHOLOFELO: *(Kwa gae o tshola bogobe). O a itse! Ke simolola go baba lebadi. Nkgonne Ngakane go sebaka a rile o ya go tlhola dikgomo. E re ke mo tsholele bogobe. O tla fitlhela bo gamogile bolelo.*

GABATSHWANE: *Ngakane kana o gana go ineela. Mowa wa gagwe o sotlegile e le ruri. Ga ke itse gore re ka mo gomotsa ka eng tota?*

TSHOLOFELO: *Owaii! O itshokodisetsa eng tota? Ausi Thando o mmontshitse gore ena ga go bonolo go mo fetola mogopolo. A ineele. Se nkganang se nthola morwalo.*

LESOPE: *(O tlhaga a hemelwa. A tlolela ka kgoro.) Heela Ausi Tsholo! Sianela kwano! (O*

- iphimola sethitho.*) Ausi, baya dijo fa fatshe tuu!
- TSHOLOFELO: Bua tlhe Lesope! Ke eng?
- LESOPE: *(Ka go hemelwa).* Abuti Ngakane!
- GABATSHWANE: Ngwanaka ke eng? *(Ka go tsiboga).*
- LESOPE: *(A forogotlha menwana ya matsogo).* Ngakane o ikaleditse kwa sekgweng.
- TSHOLOFELO: *(Ka letshogo).* Wa reng? O ikaleditse! Mang Tota? E seng kgaisadiake.
- LESOPE: Ke mo tloetse a ntse a kgaratlha. Fa re ka taboga re ka kgona go mo thusa. Lo se lebale thipa go kgaola thapo.
- GABATSHWANE: *(O tshaba go lelela godimo, O suma fela.)* Ijoo, ngwanake! Ga twe ke wa ga mang ruri? *(Ba tswa ka lebelo).*
- LESOPE: *(A mmona pele.)* Heela abuti Ngakane ke rona tlhe! Ke a go kopa tlhe se sutlhe naga. Tsholofelo ke yo tlhe. *(Ngakane o tlhaga a tshaba a goga kalana eo a neng a ikgwageditse mo go yona).*
- NGAKANE: *(A ntse a tabogile.)* Bathong, thusnag! Ke a swa tlhe! Thusang! *(Go utlwala swaa, swaa ...! Mo tlhageng).*
- TSHOLOFELO: Abuti ema tlhe ke go thuse. Ke nna Tsholofelo, kgaisadio. Mme le ena o mo tseleng go go thusa tlhe. *(Ngakane a ema, e le go kopa thuso ya go bofolola kalana).*
- LESOPE: Abuti Ngakane! Kana batsadi ba gago ba go rata tota. O se tlhole o dira jalo tuu! *(Ba mmofolola thapo mo molaleng).*
- TSHOLOFELO: Nkgonne, ke a itse pelo ga e na molekane. Go tloga jaanong o kgwele mathe seatleng. Se sa feleng se a bo se tlhola. Tlogela go ikgaragatsha mogopolo tuu! Modimo o mogolo o tlile go go naya molekane yo o go tshwanetseng. Lebala ka ga Thando tuu!

- NGAKANE: (*O gadimisetsa tlhogo ka fa le ka fa*). Kgaitisadi, O intshwarele tuu! Ke bakile e le ruri. Thapo ga se molekane wa motho.
- GABATSHWANE: (*O tlhaga a kubakuba*). Ga twe ke eng tota ngwnaka? (*O a lela*). Ruri ga twe ke ne ke ile go go bona kae? (*Ba tshwaragana ka magetla*).
- TSHOLOFELO: Heela Lesope nnaka! Re go leboga go menagane. O tshwanelwa ke tebogo e e mafura. O dirile.
- GABATSHWANE: Banaka! ga mmogo le wena Lesope, ke kopa gore mmutla o se rothe madi ka tiragalo e.
- TSHOLOFELO: O bua nnete mma. Re ka tsenwa ke matlho a batho ka bontsi.
- LESOPE: Go leboga nna thata fa ke kgonne go boloka botshelo jwa ga nkgonne Ngakane. Tota ga nkitla ke ntsha mosi ka sekhumelo. Ke a lo tshepisa.
- GABATSHWANE: Botlhe fela fa, lo tsupeng molomo. Kana rraagwe fa a ka utlwela, bolwetse jwa pelo bo ka mo kubugela. A re weleng tsela jaaka e kete ga go a diragala sepe. (*Ba wela tsela*).

Pono ya bobedi

*(Kwa Kopmane kwa ntlong ya ga Ramoepa.
Ke nako ya borobongwe mo mosong. Go
goroga Bantomo le Nkemeleng).*

BANTOMO: Koko ... koko.

MPONENG: Re kwano, tsenang.

BANTOMO: Dumelang bagaetsho! *(Ba fana diatla).*

RAMOEPA: Lo amogetswe, batho ba bantle. *(O tsaya manno).*

BANTOMO: Re lebogela kamogelo ya lona.

NKEMELENG: Tsa etelelwa pele ke e namagadi tsa wela
ka lengope. Le nna ke leboga jaaka rre a lo
lebogile.

BANTOMO: Bagaetsho, lo tla re inela diatla metsing. Re
tswa' felong la Tlhabane. Rona re batsadi, e
bile re barongwa ba ngwana wa rona Kgature.
Ke a itse ga lo a tlwaela gore batsadi ba
ngwana ba ikise go ya go batla ngwetsi.

MPONENG: Tota lo re tshoganyeditse. Lo tlile go re tima
nako ya go ikgafetsa.

NKEMELENG: Ke jaaka rre, a rile lo tla re inela diatla
metsing. Re pateleditswe ke mabaka go itlisa
fano.

BANTOMO: Re tswa kwa motseng wa Tsitsing. Re boile ka
nngoba e sa fothwa. Gompiano re baeng ba
lona. Re tlile go ipobola mo go lona.

RAMOEPA: Kgang e lo e buang, e ntle mme e popota e le
ruri. Ngwana ke wa rona mme tota ga a mo
thatong ya rona. Kwa a ileng teng o ne a ile
ka dikgomo.

NKEMELENG: Bogale jwa kgang ena bo gaisa bogale jwa
semane. Bothata jwa yona bo gaisa jwa lerapo
la momo wa kgomo ya motsofe.

BANTOMO: Nna ga ke bone lebaka la go ema mabaka a
ngwana kwa pele. Ba tloga ba mo fifaletsa
ditsela.

- NKEMELENG: Tota le molao ga o dumele mo kgoreletsong ya bana. Yo o nonfileng o letlelelwa go itseela tshwetso ntle le go rerisa batsadi. Jaanong batho ke ba, ba thatafaditse melala ya bona ka ngwana ba sa mo anyisa.
- MPONENG: Nna, bagolo ke kopa gore re tswe mo dintsanantsaneng tsa mofuta o. A re tswelletseng pele kgang ya bana ba rona.
- BANTOMO: Re eletsa fa lo ka se re akgele diatla. Ngwana ke wa lona. Tota le fa mo sebakeng se lo mo lwela, o tshwanetswe ke go gololwa mo go pheleng ka pitlagano.
- NKEMELENG: Tota le nna ke inyalanya le gore re tshwaraganeng ka diatla tsoopedi re tle re kgone go fitlhelela phitlhelelo e e namatshang. Mosimanyana yo a tsentseng letsogo yole o tla itlhoboga.
- RAMOEPA: Le fa tota ke rerile ngwana ke le esi, ke kopa gore lona ba ga Bantomo lo itse fa re tota re apeela thukhwi le mala, mme fela ga gona ka mokgwa o mongwe.
- MPONENG: Go khutshwafatsa kgang, nna ke na le monagano wa gore, re phunyeng tlhagala. Fa boladu bo ka re tlala diatleng re tla pateletsega go bo dubeletsa.
- NKEMELENG: Ga go nnete e e fetang e e re bofeleleng lengoto. Mosadi fa a inama o a bo a ikantse motlokolo. Bana ke ba rona ga re ba ipateletse.
- BANTOMO: Rre Ramoepa. A re se etelelwe ke bomme pele, Wena o bona jang?
- RAMOEPA: A lo ipaakantse, rre Bantomo?
- BANTOMO: Se tshwenyege rra. Moselwa wa pula o baakangwa go sa le gale. Mo go rona tsotlhe di ntse motwenene. Kgetse ya tsie e kgonwa ke go tshwaraganelwa. Re itlama go tloga gompieno go nna ngata e le nngwe le lona.

- RAMOEPA: Bagetshong! Ke nako ya gore ke reme ka selepe. Palagabedi e sita palagangwe. Fa ke lo kgaola monwana lo ipege e tle e re ka moso ke lela lo mphimole dikededi.
- MPONENG: Rraabo tlhe! Tlogela go ya mafatlheng le puo. Bua puophaa! Ke sebaka o tokaganya mafoko.
- Ramoepo: Lo itse fa ke beela ba bogwe seelo. Fa e ka re ke tsena ba phatlalatsa menwana, ke tla tla go lo itsise. Fa ke sa bonale lo itse fa gongwe ba e ngotlile. Ke batla lo re tlhatswe diatla tsa kgodiso ka dikete di le. (*A tlharalatsa menwana ya matsogo e le tshela*).
- BANTOMO: (*A penya mosadi ka leitlho*). Mafoko ke ao mma!
- NKEMELENG: Ga ke na kgang rraabo. Kana re tshwentse batho ba. Ngotla mafoko rraabo.
- BANTOMO: (*A ntsha sekgwama. Letsogo la tla le tshotse maswaswa*). Bagaetsho! bonnyane jole ke jo.
- MPONENG: Re a leboga bétsho. Kana re sa ntse re ile go lwa ntwā ya go tsaya ngwana wa rona.
- RAMOEPA: Re feletswe ke mafoko bagaetsho. Re lo bone, ga lo batho ba ba manganga. A re tshwaraganeleng morero o. Fa lo tloga fano, lo fete lo itshiamisetseng moletlo wa nyalo ya bana. Le rona re ile go itlhaganela go begela bale ba bogadi jwa ga Thando.
- BANTOMO: Ke a go leboga rra. Kgwedi e e tlang re tshwanetse ra bo re keteka moletlo wa lenyalo. Ke tshepa go tla bogela yo o sebete.
- NKEMELENG: (*Ka setshego*). Fa lo isitse bogadi lo tle le ngwetsi ya rona.
- MPONENG: Re ile go tla nae.
- BANTOMO: Bagaetsho! Re tlhotse, ka jalo re kopa tsela.
- RAMOEPA: (*Ka go ba naya diatla*). Tselatshweu. Modimo o lo gorose. (*Ba a tswa*.)

Pono ya boraro

- (Ke Labotlhano nako ya borobedi maitsiboa. Tsholofelo, Ngakane ba ntse go dikologa tafole ya ga Thando le Rasebintsolo).
- TSHOLOFELO: (O tshamekatshameka ka lesela la tafole). Ausi Thando!
- THANDO: Ke fano Tsholofelo. Nka go direla eng mogadibo?
- TSHOLOFELO: Ao wena, tota!
- THANDO: Tlhang e kete o mmakaletse? Ke eng e kete o tla ntshosa jaana?
- TSHOLOFELO: Nnyaya, Ausi Thando! E seng jalo. ke utlwa o mpitsa mogadibo.
- THANDO: A go a makatsa? Kante ke a go ipateletsatsa?
- NGAKANE: Tsholofelo o makala sentle. Fa nkgonne a ne a sa ntse a le botshelong, o ne a ka se gakgamale.
- TSHOLOFELO: Nna tota ke ne ke iphorile ke re o gorogile. Motho ga a itsewe e se naga. Malatsi ano o re fetogetse.
- THANDO: Nnyaya, ke a gana e seng jalo. Ke na le tshiamelo ya go ikgethela se se tla nnayang tokologo e e lokologileng.
- NGAKANE: Fa o bua jalo, go raya gore le nna ke na le tshiamelo ya go tsaya tse e neng e le tsa ga nkgonne tota ntle le kgoreletso ya motswakwa.
- TSHOLOFELO: O mo nneteng kgaitisadi. O tlamega e bile o tshwanelwa ke go tsaya mosadi wa ga abuti.
- THANDO: E seng nna! Letsatsi le ka tswa Bophirima la ya Botlhaba. Le fa o ka itoma sekgono ...
- TSHOLOFELO: Kana ga di nke di lala. Ga twe o nyalwa ke mohumi wa kwa Tlhabane.
- THANDO: (Ka go tlhabiwa ke ditlhong). Ao, le wena tota! Ke ntse ke sa itse fa o le mongwe wa bomaratahelele.

- NGAKANE: Lo tlile go kopanela kwa mebileng. E seng fa ga abuti.
- THANDO: O se itshwenye ka tseo. Tse o di kayang ke mmantlwane a banyana, Nna ga di a ntekana. O ikopisa tlhogo fela.
- TSHOLOFELO: O swabisitse batsadi ba rona. Ba ne ba go rata le go re gaisa. Tsatsi lengwe o tla lelela kgama le mogogoro.
- NGAKANE: Ga go sepe sa ga nkgonne se se tla tlolelang kgoro kwa ntle. Fa o ithutla, o tlile go tswa ka ditswalo tse o tlileng ka tsona.
- THANDO: *(Ka go tenega)*. Ga gona sepe se ke ka se gadimang. Ke lebile pele.
- NGAKANE: O tla nkgopola tsatsi le penne. O tla ntelela ntle le pateletso ya ga ope.
- THANDO: Owaii! Ke ka lelela wena tota. Ga o mpone ke a bona. O batle dithaka tsa gago le nna ke tla ipatlela ba ba ntekaneng.
- TSHOLOFELO: Fa e se mokgwa ke malao. Motse re feta wa balala wa baruakgomo re tsena ka ona.
- NGAKANE: Kgaitisadiaka. A re tlogele go suga letlalo le le ganang go letefala. Ntlo e ya ga nkgonne o e robale sentle. Re go balela matsatsi.
- THANDO: *(Ka lenyatso)*. Ahaa! O noga e e ipolayang mala. Ntlo e, fa ke rata, ke ka e tsenya mo kgwebong ka go dirisa boramolao. Ntlo e, e mpetsa mo phatleng. Go tswa mo go nna gore ka reng ka yona. Fa ke ka fetola maikutlo, lo ka sala lo itshwere matheka. *(O tsena ka phaposi ya gagwe)*.
- TSHOLOFELO: *(O bua a ntse a tsamaya)*. Robala sentle mogadibo. O lore tse di monate.
- NGAKANE: Tsholofelo kgaitisadiaka, a re ye go isa marapo go beng.
(Ba a tswa)
- TSHOLOFELO: *(Motseleng go ya marobalong)*. Ngakane, kgaitisadi. Fa e le ka go ya seyantlo o lebale.

Mosadi wa khumo, kwa a yang teng o tlile go thanya lomapo lo le tsebeng. Lefatshe leno la rona, ga le a robala. Mebitlwa ya lona e tshwana le ya noko. O tsoga o retelelwa ke go itlhomola wa tloga wa tlhomola pelo.

NGAKANE:

(Ka go itlhoboga). Ke a leboga Kgaitladi. Tota o nkeme nokeng. Ke ratile go itseela botshelo nako e ise e goroge. Ke tlile go nna sejaro ... O lale sentle. *(Ba tsena ka diphaposi tsa bona tsa go robala).*

Pono ya bone

(Kwa ga Ntaoleng. Ke Lamatlhatso nako ya go feela mabala. Go goroga Ramoepa le Mponeng. Ba fitlhela Ntaoleng, Gabatshwane le Setonti ba ntse mo mathuding. Thando o tswetse go ba tshelela mogodungwana).

GABATSHWANE: *(E rile go gadima a latlhela lefoko). Hei! Ka re fa e le ba bona, ga re kitla re tlhola re ba ikhutsa.*

MPONENG: Bagolo dumelang!

SETONTI: Dumelang botlhe fela.

GABATSHWANE: Heela ngwanake Thando! Tlaya o dumedise batsadi ke ba.

THANDO: *(O ba tshwara ka seatla).* Dumelang bagolo!

RAMOEPA LE

MPONENG: Dumela ngwana wa rona! Re a leboga.

NTAOLENG: Lo ntse lo tsoga jang fatsheng la Kopmane?

RAMOEPA: Botsogo bo teng, fa e se makoa mogatsa mmele.

MPONENG: *(O biletsa Thando fa thoko. A isa molomo tsebeng).* A o phuthile?

THANDO: *(A araba ka go thikitha tlhogo).*

MPONENG: Dira ka bonako.

GABATSHWANE: Tlhang lo re tima se lo se tshotlhang?

MPONENG: Nnyaya, ga go sepe. Ke ne ke re a gogele mosese tlase.

RAMOEPA: *(O ntsha sekgwama. O se baya fa pele ga dinao tsa gagwe).* Rre Ntaoleng le mme Gabatshwane. Re boile re ikgatile motlhala. Re tlile jaana re latetse motlhala wa ga rre Bantomo le mogatse.

NTAOLENG: E le fa lo tsere motlhala wa bona kae?

RAMOEPA: Motlhala re o neilwe ke beng ba ona. Mfataphufo ya gaabo ga a swe lentswe.

- NTAOLENG: Rra, dipoo ga di ke di bopa lesakeng le le lengwe. Re bona jaaka lo batla go re tlola tlhogo. Sengwe gape ke gore lo eletlhoko gore kgori e bona lee...
- GABATSHWANE: Rona tota re mo digakgamalong. Batho ba motlhala o lo buang ka ona, re ntshitse ka nngoba e sa fothlwa. Go tlile jang gore ba se ka ba itlholboga?
- MPONENG: Ba ga Ntaoleng, re a lo kopa se kateleng bana disuga ganong. A re se keng ra lela selelo sa baipolai.
- SETONTI: Nna lo a mmakatsa. Re lo neile dikgomo lwa re naya ngwana. Gompieno lo re tlhanogetse.
- MPONENG: Nnyaya bagaetsho, go fetoga ga re a fetoga. Molekane wa ngwanaarona o ithobaletse. A ngwana a gololosege mo botshelong. Kgole e e neng e mo tlamile e kgaogile.
- RAMOEPA: Rona re gana lefoko la seyantlo. Se pateletseng ngwana se a sa se batleng. Letlametlo ga le ke le lela fela, le a bo le utlwile a magolo ...
- NTAOLENG: Bua seo le tlileng ka sona. E kete re tloga re lo thiba molomo lo ise lo itlhalose.
- MPONENG: Ga ke bone tsela ya rona e rapeletswe. E kete re ya go boa ka tsupamolomo.
- GABATSHWANE: Se re se batlang ke kgang e lo tlang ka yona. Tse dingwe re tla di sekaseka.
- RAMOEPA: Re batla go itse gore fa lo re naya ngwana wa rona lo ka re kopa bokae?
- NTAOLENG: Bona fa rre Ramoepa. Ga re na ngwana yo re mo tsenyang mo kgwebong. Lo a re gakgamatsa. Lo re neile ngwana ka nyalo, gompieno ke lona gape lo batlang go mo nyala mo go rona.
- MPONENG: Rona re tlile re tshotse bogadi jo bo tswang Tlhabane, teng kwa Thando a bonweng teng. Ga se rona re mo inyalelang.

- GABATSHWANE: Bagaetsho! A lo rekisa ngwana re ntse re mo tshotse?
- MPONENG: Ga re mo rekise. Re gana fela go iswa seyantlo. Ke eng fa lo pateletsa ngwetsi ya lona go dira selo se se kgatlhanong le maikutlo a gagwe?
- RAMOEPA: *(Ka go fela pelo. A tsholetsa sekgwama).* Sekgwama ke se, se na le dikete di le thataro tsa diranta. Di tswa kwa Tlhabane go kopa kgololo ya ngwana.
- SETONTI: *(Ka go makala).* Mogalammakapaa! Lo rekisitse ngwetsi ya rona?
- RAMOEPA: Mogatsaka! Re lekile go retetse, mme fela ngwana a a gololwe. Lo itse lona ba ga Ntaoleng gore fa logana madi ano, ngwana ena re boa ka ena.
- GABATSHWANE: Ga go na madi a re a tsayang. Lo a busetse batshi ba ona. Lo ba tlhalosetse fa go retetse.
- MPONENG: Lo itshenyetsa sebaka. Batho bale, ba tshwaragane le go rulaganya moletlo wa lenyalo.
- NTAOLENG: *(Ka go tenega).* Le goka! Seo se ka se direge.
- THANDO: *(A tswa ka ntlo. A atamela mmaagwe).* Ke feditse go phutha.
- MPONENG: Boela morago. Re tla go bitsa fa re tsamaya. *(Koloi ya ga Senkepeng ya tsetlela fa kgorong).*
- THANDO: Ao, tsala ya me! O ka re o motho a dupelela.
- SENKEPENG: Ke eng e kete maemo ga a iketla jaana?
- THANDO: O nepile. Bosa bo sele ntle le mahube. Batho ba bogadi ba mina ka nko tse pedi. Ba eme ka la bona lefoko.
- SENKEPENG: Go iswa seyantlo!
- THANDO: Fela jalo tsala.
- SENKEPENG: Tsala, o tla bo o tshameka. O nyalwe ke monnao. Le fa go tweng tota!

- THANDO: Se tshwenyege tsala. Seo ga se kitla se kgonagala. A reye go ntseisa dilo. Ke phuthile tse di ntshwanetseng. Ke boela gae. Ke ya go ipaakanyetsa nyalo.
- SENKEPENG: O dirile ngwanyana. O ititeile sehuba. (*Ba tswa ka diaparo mo ntlong*)
- GABATSHWANE: (*O ba gadima fela.*) Thando ngwanaka, dira se o bonang se tla go tswela molemo. O se ke wa tsoga o lela.
- NTAOLENG: (*Ka go tenega*). Ramoepa, o nyatsitse lelapa la me. O le nyefotse. O re tsentse matlho a batho. O lenyatso, mme fela tsatsi lengwe le tla go tlhabela...
- RAMOEPA: Ga o bue boammaruri. Ke lona lo ntseng tlhogo di bothoko. Lo fekeditswe ke maikutlo a morwaalona yo o senang kgala yole.
- GABATSHWANE: Lo a makatsa ruri. Lo tsaya bogadi gabedi. Lo ile go tshegwa ke ditšhaba.
- MPONENG: Ga se nnete. Re lo tliseditse ona, mme lona lo gana go a tsaya. Ke lona lo ka re senyang leina mo bathong. (*Ba tsena mo koloing. Ya thuntsha lerole go leba Kopmane.*)
- SETONTI: Sebare, nna ka re tlogela fela. Botshelo jo, leotwana bo a dikologa. Lepotlapotla le ja pholwana modikologa o ja pholo ya tona.
- NTAOLENG: Bana ba gompieno, ba bona balekane motho wa bona a ntse a routse.
- SETONTI: Wena abuti le ausi, digang makgwafo. Modimo o mogolo yo setlogolo ena, o sale mmotlana. O tlile go rakana le yo o mo lebaneng. A tsee nako.
- GABATSHWANE: (*A ntse a rothisa keledi*). Ga ke itse gore a ngwanake o bona seo re se bonang?
- NTAOLENG: Didimala mmaabo! Se ileng se ile, lesilo ke mo se latedi... A re digeleng kgang e, e tloga e re tsenya malwetse a dipelo.

SETONTI: (A emelela.) Lo tla sala sentle багаetsho. (Ba a kgaogana.)

KGAOLO 5

Pono ya ntlha

(Kwa Tlhabane beke morago ga lenyalo, go mo mosong wa nako tsa ura ya lesome. Kgature o na le mogatse Thando).

KGATURE: *(O gogela Thando mo go ena. A mo forogotlha dimpa). Mogatsaka! A tlheng e kete o titietse jaana?*

THANDO: *(Ka go tshega. O betsa Kgature ka seatla mo legetleng). Hei, ratu! Matlho a gago a bogale e le ruri. Ke ntse ke ithaya ke re ga o bone sepe.*

KGATURE: *(Ka boitumelo). Se rialo tlhe! A mme o bua nnete ratu?*

THANDO: *(Ka monyenyo). Hei, le nna o mmakaditse! Go raya gore o ntse o tlhwaafeletse go bitswa rra nee!*

KGATURE: *O nepile. O a itse! Ke ile go go direla tsotlhe. O ntlotlomaditse ntle le go dikadika. Ngwana yo o tla nna le lesego la go fitlhela diatla tsa rona di tletse.*

THANDO: *Wa rialo ratu!*

KGATURE: *O belaela eng? Le dithaekgora tsa Tlhabane di a itse gore ga ke di boife.*

THANDO: *Badimo ba gago ba go arabetse ka pele. Nna ke ne ke sa gopola gore kopano ya rona ya ntlha go tla nna jaana. (A supa dimpa).*

- KGATURE: Kana ke ngwana wa monna fa o mpona ke riana. Ga ke nthoromane.
- THANDO: Ratu! Go mongwe yo o tsenang. E re ke ye go mmulela. (*Go tsena Tsholofelo.*)
- TSHOLOFELO: Ao, tlhe! Dumela ausi Thando.
- THANDO: (*Ka go sa phuthologang.*) O bewa ke eng fano? Le gona o bontshitswe ke mang fa?
- TSHOLOFELO: Ke romilwe.
- THANDO: Kwa go mang?
- TSHOLOFELO: Rre o a go batla.
- KGATURE: Dumela kgaitsadi!
- TSHOLOFELO: Dumela malome! Ke romilwe kwa go ausi Thando.
- KGATURE: Molato o fa kae?
- TSHOLOFELO: Nnyaya molato ga o teng. Rre ke ena a bobolang. O ratile thata go ka bona ausi Thando a ise a ye bookelong.
- KGATURE: Thando, mogatsaka! Diga mogopolo. Tsamaya o ye go bona rre Ntaoleng. Ke tla lo buledisa ka koloi.
- THANDO: Ke a leboga fa o ntetla go ya go utlwa seo ke se biletswang. Ke tla ipaakanya.
- KGATURE: Tsaya setilo ke seo, re sa ntse re ithulaganya.
- THANDO: (*O tswa mo ntlong le mogatse.*) Tsholofelo, a re weleng tsela. (*Ba tswa ka koloi.*)

Pono ya bobedi

(Kwa ga Ntaoleng ke laboraro ka nako ya bone mo maitsiboeng. Koloi ya ga Kgature e tsetlela fa heheng. Thando o fologa le Tsholofelo. Koloi e wela tsela).

TSHOLOFELO:

Dumela mma, ke boile.

GABATSHWANE:

Dumela ngwanaka! O tsamaetse ka pele. Dumela Thando. Ke eng o setse o poetse jaana?

THANDO:

(Ka setshegonyana). Dumela mma! Rre o kae?

GABATSHWANE:

Rraago ke matsapa fela, o lwala tota. O batlile go go bona ka pele. Fetela kwa go ene. Ga a tshwara boroko.

THANDO:

Koo – koo.

NTAOLENG:

Tsena. Ehe ke wena Thando, ngwanaka!

THANDO:

Go ntse jalo rra. Ke utlwa go twe o a mpatla.

NTAOLENG:

O nepile ngwetsi ya me. Ke batla go go laela. O nkutlwe, o nkutlwisise.

THANDO:

(Ka letshogo). Ke go reeditse rra.

NTAOLENG:

Ka fa o nyetswe la bobedi, o itse bothata bo etla. Wena o ka se bo bone. Ke utlwa ke go utlwela botlhoko. Ga ke batle go tsamaya ke sa go laela. E tloga e nna gore ke go latlhile.

THANDO:

Rre o raya jang jaanong?

GABATSHWANE:

(A tsena ka phaposi). Thando ngwanaka o reetse rraago thata!

THANDO:

Go ntse jalo, ke ntse ke mo reeditse. Rre a ka tswelela.

NTAOLENG:

Tsela ya me e bulegile. Kwa ke tswang teng go motsila. Ke gaufi le go kopana le ngwanake. E rile pele a ka re tlogela, a nkitse fa setlogolwana se le mo tseleng. E re ka wena o ithufutse, o buse madi a rona. Re mmatla fa. (Monnamogolo a sekama. A se

- Setontsi: *tlhole a lebaleba. Gabatshwane a mo tswala matlho.)*
- GABATSHWANE: *(A ntse a lela) Thando, ngwanaka! Tsamaya o ye go bitsa kgaitsadiake Setonti. (Thando o tswa a tabogile.)*

Pono ya boraro

(Go Lamatlhatso kwa mabitleng a Tsitsing.
Tirelo ya phitlho e tswelletse. Moruti
Ralekwatiti o tshwere tirelo).

RALEKWATITI: (A bula mo Beibeleng lokwalo la ga Johane
18 temana 28 – 30. A buisetsa kwa godimo).

28 `Morago ga moo, ka Jeso a itse gore
tsotlhe di setse di weditswe gore lokwalo lo
dirafadiwe gotlhe a re; “Ke nyorilwe.”

29 `Mme jaanong ga bo go le nkgwana
e e tletseng motatsa, a ba a ina ngami
mo motatseng, ba e tlhomela thupeng ya
mosiama, ba e tsholeletsa kwa molomong wa
gagwe.

30 Ya re Jeso a sena go amogela motatsa a
re; “Go weditswe”. A bo a oba tlhogo, a neela
mowa. Amen.

PHUTHEGO: (Sefela 313.)

Ke mosepedi bophelong, mme ke ya kwa
legodimong, kwa Jerusalema yo moša;
O ‘theilweng koo mading a kgolagano
Golgoteng, kwa Jeso o re swetseng gona.
Ke mosepedi bophelong, mme ke ya kwa
legodimong.’

RALEKWATITI: (O tshoeditse diatla. Phuthego e tswetse
matlho). “Keresete”, Morwa Modimo,
Morena wa me yo o rategang, yo o ntshitseng
lefatshe dibeng, intshwarele ka ntlha ya madi
a a boitshepo a gago. A...men.”

SETONTI: (O sebela moruti mo tsebang). Mosadimogolo
Gabatshwane o latetse rre Ntaoleng.

RALEKWATITI: Phuthego ya etsho Moreneng. Fa jaaka lo bona
morwarre fano Setonti a batla go nnathola
tsebe, o tshotse molaetsa o o seng monate.

SETONTI:

Bagaetshong botlhe fela, re a lo leboga. Re lo leboga jaaka lo ntse lo lela le rona fano. Marama a me a hupile botlhoko. Motheo wa kutlobotlhoko e, ke lorato lwa motsadi mo ngwetsing. Go tlhokile kutlwano gare ga ngwetsi le ba bogadi. Rre Ntaoleng e rile go utlwa botlhoko a tsenwa ke bolwetse jwa pelo. Jaanong ga se ena fela, mosadimogolo Gabatshwane o ganne go sala a le esi. Fa ke bua jaana o didimetse. Molaetsa ke gona o gorogang. Re kopa fa lo sa ntse lo ka re ema nokeng. Ke kopa re ye go busa dinao rotlhe fa lelapeng la batho ba. (*Ba a phatlalala go tswa ka mabitla*).

Pono ya bone

(Ka Lamatlhatso mo maitsiboeng. Koloi ya ga Kgature e ema fa thoko ga heke ya ga Ntaoleng. Morafe o tletse ka lelapa. Thando a se tlhole a senya sebaka a tswela kwa ntle).

THANDO: Dumela wa pelo ya me!

KGATURE: Dumela ratu. *(A mo atla).*

THANDO: Rraetsho! Ke kopa tshwarelo fa ke se kile ka kgona go boa ka bonako.

KGATURE: Malato ke eng?

THANDO: Fela jaaka o bona matshwititshwiti a, go na le dintsho tse pedi. Re fitlhile rre, jaanong mme ke gone a begwang. Ke kopa fa o ka nnaya sebaka sa go ba boloka tuu!

KGATURE: *(O mo lebelela go tloga dinaong).* A o kgona go emelela sebaka ka morwalo o. *(O supa ka go dirisa tlhogo).*

THANDO: Se tshwenyege tlhe ratu! Malatsi a sa ntse a le kgakajana. Ke tla dira fela mo go ntekaneng.

KGATURE: Ke ka se tsene. Lo tla sala sentle. O tla sala sentle. O itlhokomele. *(A mo atla).*

THANDO: Tsamaya sentle. O nne o ntse o nkgopotse. Le nna ga o katoge mo pelong ya me. *(Ba a kgaogana. Thando o boela mo lapeng. Koloi ya wela tsela.)*

Pono ya botlhamo

(Go mo mosong wa letsatsi la Mosupologo, kwa ga Ntaoleng. Thando o laelana le ba losika la ga Ntaoleng morago ga letsatsi la phitlho).

THANDO: *(Morago ga go go baya poleite ya mofokotso wa mabele).* Tsholofelo, le wena kgaitsadi Ngakane, ke wela tsela go leba Paardekraal. Bagolo ba lo ntseng le rona ka dinako tsotlhe ke a leboga mme e bile ke a lo laela. Kwa ke yang ba nkemetse.

TSHOLOFELO: *(O sianela kwa ntlong go araba mogala).* Hallow! Ke 614819 e, ke bua le mang? Ehe! Ke tla ya go mmita *(O tswela ntle)*. Ausi Thando o batlega mo mogaleng.

THANDO: Ke Thando yo o buang! Nka go thusa ka eng?

JONASE: Ka ditumediso o bua le Jonase.

THANDO: Jonase! *(Ka makalo)*.

JONASE: Go ntse jalo mma. Ke nna monna wa "enšorense" yo ke neng ka tlisa pego ya loso la ga Rasebintsolo.

THANDO: Ke a go tshwara jaanong. O ka tswelela pele ka kgang.

JONASE: O kopiwa go iponatsa mo kantorong ya rona mo Rustenburg. O tle le makwalo a gago a boitshupo.

THANDO: O raya nako mang, le gona ka letsatsi lefe?

JONASE: Re ka itumela fa o ka dirisa moso wa gompieno nako nngwe le nngwe. O dirise mmila wa Van Staden House of Estates. Number 779B.

THANDO: Ke utlwile rra. Ke tla goroga mo nakong e e sa fediseng pelo. Sala sentle rra.

JONASE: Ke lebogile mma. Dumedisa ba ga Ntaoleng *(O baya mogala)*

- THANDO: (*O tswa ka ntlo*). Bagaetsho, lo tla nkinela diatla metsing. Ke batlega kwa Rustenburg nako nngwe le nngwe mo tsatsing la gompieno. Ke patelesega go itlhaganela.
- NGAKANE: Nkgonne Thando, re lebogela matsapa a gago. Ere le ka moso o utlwela mathata o re gopole. Re se latlhane, le fa tota...
- TSHOLOFELO: O opile kgomo lonaka kgaitsadi. Ditiro ga di latsane, rona re go lokolola ka mewa e e lokologileng. O nne o re gopole kwa o yang.
- THANDO: Ke lebogetse thata go nna le lona ka nako tsa matsapatsapa. E kete Modimo o ka re babalela rotlhe fela. Ditlhokwa e kete di ka re robalela ra tla ra kgona go namatshega.
- TSHOLOFELO LE NGAKANE: O tsamae ka kagiso. (*Ba mo naya diatla. A wela tsela go ya go emela ditekisi tsa Tlhabane*).

Pono ya borataro

(Kwa Rustenburg mmileng wa Van Staden nako ke ura ya lesomepedi Sethoboloko. Thando o tsena ka moago wa House of Estates).

THANDO: (O ja setswalo ka monwana). Koko...

JONASE: Tsena motho yo montle.

THANDO: (O pheula lebati a bo a ikgorosa) Dumela Rra!

JONASE: Motho wa batho dumela (*O mo naya seatla*) Phuthologa mme o tseye manno ke a (*O supa setilo se se fa pele ga gagwe*).

THANDO: (*Ka ditlhong*) Ke a leboga rra. Re utlwa letsapa ruri.

JONASE: Se tshwenyege motho yo montle letsapa ke mogatsa mmele. Fa le go ngaparetse, o tshwanelwa ke go dira ditshwanelo tsa lona.

THANDO: O buile nnete e e senang bana ba phefo e le ruri. Rra, ke nna Thando yo o neng o bua nae ka mogala. Ke gopotse gore pilediwa e a lwelwa.

JONASE: (*O emelela go goga mokgobe wa dikwalwa*) Mma ke kopa gore o phuthologe mo kantorong e. Fa o sa tlhaloganyeng teng, o wetse mogopolo mme o kgone go botsa.

THANDO: Re mmogo rra, mme o ka tswela pele.

JONASE: (*O mo supetsa lokwalo lo lo kwadilweng "Motor - Vehicle accidents compensation under the MMF act 93 of 1989:"*) Mma wee...! Tsoga tlhe motho wa batho. A o ne o ka se bee tsebe go le gonnye?

THANDO: Rra, ruri ke mo letsapeng. Fela jaaka o mpona ke le fano, ruri ke ikgoga fela. Fa e le nako ya go reetsa, ga e teng, e tlabo e le maaka fela. Tota fa o ka nkgolola motho wa batho, o ka bo o ntiretse molemo (*O fetsa ka go edimola*).

- JONASE: *(A baya lokwalo fa thoko mo tafoleng, a bula "enfelopo" e tshetlha ka mmala)* Se ke setlankana sa madi a gago go tswa go MVA.
- THANDO: *(Ka phuthulogo ya sefatlhego)* Rra wee! O ntse mo sekgoropeng. Tshimologong o buile ka MMF jaanong o nkoletsa ka MVA.
- JONASE: *(A komakoma ka tlhogo pene ya gagwe e ntse e betsabetsa godimo ga lekwalo)* Mma, ka boripana ke go naya madi a a kana ka R 32 700. Ke bontlha bongwe jwa ditshwanelo tsa gago mabapi le tatlhegelo ya molekane wa gago ka kotsi ya sejanaga. Ke madi a "Third Party".
- THANDO: A ke ona otlhe rra?
- JONASE: Nyaya mma! A a saletseng morago, a tllile go duelwa ka bonnyane go fitlha a felela.
- THANDO: Le fa tota ke sa tshwanela go leboga, go a mpateletsa go leboga.
- JONASE: Tsamaya o boloke madi a. E re o se na go bofologa o boele kwano re tle re kgone go go naya tlhaloso e e tletseng. Ga ke rate go go tshwarelela, ke a bona gore malatsi a badilwe.
- THANDO: Rre Jonase, ke lebogile, segolo thata ke lebogela matsapa a lona. Ke tla dira fela jaaka o ntaetse. O sale sentle rra.
- JONASE: *(Ka go otlolola seatla)* Tselatshweu mmaarona.
(Ba a kgaogana)

Pono ya bosupa

(Ka nako ya boraro mo thapameng, Thando o goroga kwa gaabo Kgature. O fitlhela Kgature a na le batsadi ba gagwe ba adile kojwana mo motlhong fa thoko ga ntlo).

THANDO: *(O tlhamalela go mogatse o mo atla a ntse a pentse batsadi ba ga Kgature ka leitlho).*
Dumela rraabo!

KGATURE: Dumela mmaetsho! Re ntse re go tlhoafoletse e le ruri.

THANDO: Ga se koo ke kwano. *(A atamela mmatsale le rratsale. A ba naya molomo bongwe ka bongwe)* Bagolo ba me dumelang!

BANTOMO LE
NKEMELENG:

Dumela ngwetsi ya rona. Ke sebaka re ntse re beile seatla phatleng.

THANDO: Mathata a botshelo, masaitsiweng! Ke ne ka patelesega go tsaya malatsi a le mmalwa...

KGATURE: Nnyaa, Thando! Se tshwenyege. Ke lekile go tlhalosetsa mme le rre. Goroga o tle o bone go itapolosa. Ke tla go tshelela metsi a a bothitho go ithoba.

THANDO: *(A tsena ka ntlo. A felela kwa phaposing ya go robala).* Rre Kgature! E re ke ise ke le bale ke go bontshe sengwe fa.

KGATURE: Fa e le gore ga se se se tshosang ke ka itumela.

THANDO: *(A ntsha "enfelopo" mo sekgwameng. A naya Kgature)* Se ke madi a rona boobedi.

KGATURE: *(Ka makalo)* Thando! Madi a kanakana. Ka nnete bohumi jwa rona bo ile go golela pele.

THANDO: Se ke dinyana fela, dikgolo di sa ntse ditla latela.

KGATURE: Wa rialo tota! E le gore o a bone kae le gona jaang?

- THANDO: Ke a bona ka ntlha ya MMF le MVA. Morago ga loso lwa ga Rasebintsolo. Tse dintsi re tla di bua ka moso bo sele.
- KGATURE: Ke tla dira gore ga ke ya go boloka madi a lebentlele ke fete ke a boloke ka nako ele nngwe.
- THANDO: (*Ka ditshegwana*) Ratu! O tla bo o e lole fa o ka dira jalo. Kana ntlo ga e bee e tshwana le lenaga. (*A tsena ka phaposi ya go tlhapela*).
- KGATURE: (*O bua ale esi*) Ruri ka rre a ntsetse ke nnete fa go twe Modimo ga o fe ka letsogo. Thando ke mosadi tota. O montle, o diatla. Tota o dilo tsotlhe mo go nna. Ga ke kitla ke bula molomo. (*O tsena ka phaposi ya go tlhapela go mo tlhapisa ka fa morago*).

KGAOLO 6

Pono ya ntlha

(Ka kgwedi ya Seetebosigo kwa gaabo Kgature felong la Tlhabane, morago ga moletlo wa go ntsha ngwana mo ntlong. Ka nako ya kgogamasigo, Thando o robetse ka go tlhobaela.)

THANDO:

(O lora a bua le Ntaoleng) "Thando ngwanaka, o se ka wa lebala tsamao ya me. Ngwana yo le mo botabotang yoo, ke wa ngwanake Rasebintsolo. Lo mmitse ka leina la Ikgomotseng. O bee tsebe thata gonne ke go naya taelo ya botlhokwa. Ke wena o re itatotseng, rona re tla gomotswa ke ngwana wa madi a rona "Ikgomotseng". O tseye ngwana yo o mo ise kwa lelapeng la ga rraagwe. O tla fitlhela Tsholofelo le Ngakane ba mo emetse. Fa o ka nna tlhogo e thata, o tla lelela kgama le mogogoro. Ke bua gangwe fela, la bobedi e tla bo e le fa ke tlile go mo itseela, mme wena o tla sala o bokolela jaaka kolobe ya mokoduwe e longwa ke mekotou. Dira ka pele."

KGATURE:

(O tshikinya Thando.) Heela, Thando! robala sentle. Ke eng o ntse o kunyakunya jaana?

- THANDO: (*A thanya ka letshogo*) Kgature mogatsaka! Ke ntse ke tlhasetswe ke kgateledi. Ke ntse ke le mo torong e e bogale e le ruri.
- KGATURE: O dirwa ke eng? O seke wa tlhola o robala o lebeletse kwa godimo. Ditoro tsa teng di tla ka bontsi.
- THANDO: (*O ikhurumeditse ka kobo*). O bua nnete ratu. Ke tla leka go robala ke patlame.
- KGATURE: Heela, Thando! Tsoga tlhe. Ke toro ya mofuta mang e e go tlhasetseng jaana? E bue gongwe ke ka go thusa ka tlhaloso.
- THANDO: Ao, tlhe ratu! Ke ka se kgone go e golaganya sentle.
- KGATURE: Wa reng? Ka pele jaana! O tshwanetse wa bo o e loba. Ke a belaela. Kgotsa e na le sephiri?
- THANDO: Ema pele tlhe mogatsaka. Go sale bosigo, re tla tlotla bosele tuu!.
- KGATURE: Go siame Thando. Nte re fokotse bosigo. (*Ba boela ba robala*).

Pono ya bobedi

(Kwa gaabo Kgature tsatsi e le Lamatlhatso nako ya lesome mo mosong. Batsadi ba ga Kgature ba biditse Thando le mogatse. Ba dikaganyeditse tafole).

NKEMELENG: Banaka, re lo biditse jaana nna le rraalona. Re lo itsise fa boitumelo bo phophoma dipelong tsa rona. Ngwetsi ya rona, re go leboga go menagane. Lesea le la lona, le tlisitse kganya lapeng la ga Bantomo.

THANDO: Mme le rre, ke lo rata tota. Kgature ena o a itse, ga ke bolo go mo netefaletsa ka moo ke mo ratang ka teng.

BANTOMO: Ngwanaka, Thando! Mmaago fano o ntseetse mafoko. O tshegofaditswe gareng ga basadi. Ngwana yo, ke sona seipone sa mosadi a le mo nyalong. Ka ena, o re bontshitse bosadi jwa gago. Lapa le tlhokang ngwana dintwa ga di fele.

THANDO: *(Ka boitumelo)* Ntate, ke tlhoka mafoko a go leboga. Ke ne ke ka a dirisa otlhe fela.

KGATURE: Bagolo ba me, nna tota ke lebogetse kemonokeng ya lona mo go se keleng sona gona jaanong. Fa lo kabo lo sa ntshegets, Thando a kabo a se teng fano. Ke a leboga.

NKEMELENG: Banaka, fa lo itumetse go itumetse rona. Leina la ngwana ke "Kamogelo".

BANTOMO: *(Ka boitumelo)* O opile kgomo lonaka mmaabo. Ke leina le le ntle e le ruri. Ngwana yo o amogetswe 'sikeng la ga Bantomo. Re a lo rata banaka?

KGATURE: Fa e se mkgwa ke molao. Go rata le go sa rate ga go kitla go nna molemo ope. Leina la batsadi ke sekgongkgothela. Wena wa reng Thando?

- THANDO: (*Ka ditlhong a forogotlha menwana ya matsogo*) Ke a utlwa bagolo. Ga ke gane sepe seo lo se akantseng, mme fela ke ntse ke tshotse leina la "Ikgomotseng."
- NKEMELENG: (*Ka go tsiboga*). Hei, e seng leo tuu! Ke gana nnang wa banyana. Rraabo, ke tseo tsa baša.
- BANTOMO: Thando ngwetsi ya me, 'ina la ngwana ga le sekwe. Re tshaba dikgaba. Ineele ngwanaka. Ngwana o newa leina ke ba bogadi e seng mmaagwe.
- THANDO: Ka tlotlo yotlhe e ke lo nayang yona, ke kopa go naya ngwana leina le la 'Ikgomotseng'. Ke leina leo ke le lorisitsweng.
- KGATURE: (*Ka go makala*) Wa reng, Thando? O lorisiwa ke mang tota?
- THANDO: (*Ka ditlhong*) Ke... ke...!
- NKEMELENG: (*A mo tsena mo ganong*) Basadi ba kae...! Bua re utlwe raditoro o wa gago gore ke mang?
- KGATURE: Ehe! O raya toro ya maloba. A tlheng o ne o ntobela?
- BANTOMO: Nnyaya, багаetsho nteng ngwetsi e ntshe maikutlo a yona. Se mo tlaatlaetseng.
- THANDO: (*O a lela*) Ke lorisitswe ke rre Ntaoleng.
- NKEMELENG: (*Ka go tenega*). Heela, mosadi! Lapa le, la ga Bantomo e seng Ntaoleng. Ntaoleng yoo wa teng o itshwetse e seng rona.
- BANTOMO: (*Ka go tlhomoga pelo*) Mmaabo, le wena Kgature. Ke kopa re neeleng ngwetsi ya rona tlotla. Ngwana ke wa maitibolo. A re se ngangeng. O tloga a nna ka go ngobaela.
- NKEMELENG: (*Ka mowa o o sa phuthologang*) Go siame rraabo.
- KGATURE: (*Ka boingotlo.*) Bagolo ba me, le wena mmaetsho ke leboga go menagane. Tota ga se ka lenyatso. (*Ba a tswa*)

Pono ya boraro

(Kwa gaabo Kgature go bosigo Thando ga a kgone go robala ka ntlha ya ngwana go sa robaleng).

KGATURE: (Ka go fela pelo). Thando!

THANDO: O ne o reng rraabo?

KGATURE: O a itse go sengwe!

THANDO: (Ka go imakatsa.) O raya sa mofuta mang?

KGATURE: Ke raya se ke sa se tlhalonangyeng. Ke simolola go itewa ke ditshikare. (A leba Thando gareng ga matlho).

THANDO: Tswela pele re go thuse rraabo.

KGATURE: Go malatsi a le mmalwa o sa tlhole o phuthologile mo moweng. Motshegare o bontsha o le bodutu, bosigo o tshwenngwa ke ditoro. Tota ga ke itse. Sengwe sona se teng.

THANDO: O bua nnete. Se teng. O itse go batlisisa kemo ya motho. Ratu! Ke na le mathata.

KGATURE: Bua puo-phaa! Tlogela go hunyela jaaka khudu e bona sera. Ke fano go go thusa. Ke ikanne fa pele ga moruti gore ke tla go ema nokeng go le boitumelo kgotsa matha.

THANDO: Ngwana ke yo o a lwala. Nna ka fa ke tlhasetswe ke toro. Tota ga ke itse gore ke tshabele kae? (A rothisa keledi).

KGATURE: (A inamisetsa tlhogo mo go ene). Didimala mothonyana wa me. Tlogela go sisa pelo ke sa ntse ke tshela. Boloka dikeledi tseo ratu!

THANDO: (O iphimola dikeledi). Ratu!

KGATURE: Bua fela mmaetsho ke go reeditse.

THANDO: Ratu, toro ya maloba e tlile gape.

KGATURE: Fa o ka e re bolelela, re tlile go go thusa mokgweleo o.

THANDO: Ke rre Ntaoleng.

KGATURE: A re o batla eng?

THANDO: Ngwana yo! (A supa leseae).

KGATURE: Wa reng?

- THANDO: Fela jalo. Tota puo ya ga rre Ntaoleng ga e batle phetolo. Ka metlha o tla mo go nna a galefile. Ga ke itse tota gore ke wa ga mang?
- KGATURE: O wa me, ga go poo pedi fa! Ke ikana ka rre a ntse a tshela...!
- THANDO: O a itse! Ke utlwa tlhogo ya me e lela meropa. Tokologo mo go nna tota ke moila. Rre Ntaoleng o batla ngwana kwa lelapeng la ga Rasebintsolo go seng jalo, a re o tlile go mo itseela ka la gagwe letsogo, mme rona re tla sala re tlhona.
- KGATURE: Ke gona ke tlelwang ke tlhaloganyo ya gore ngwana o itsiwe ke mmaagwe. Ga ke batle go tloga ke inyatsetsa go go thusa.
- THANDO: Se rialo tlhe ratu! Kana o nthatile, le nna ke go ratile. Mo go nna le wena ga go na nama ya pateletsa. Re ngatana e le nngwe fela.
- KGATURE: Mmaago Ikgomotseng! A re ikhutse. Re tla tsoga re di feleletsa bosele. Nte re ikhutse, motho o tloga o tsoga o koumela mo bathong. *(Ba a robala).*

Pono ya bone

*(Kwa Tlhabane moso e le wa tsatsi la Tshipi.
Ka ura ya borataro Thando le mogatse ba
tlogela ngwana mo dikobong. Ba nna le
Bantomo le Nkemeleng fa ntle.)*

NKEMELENG: Thando, ngwetsi ya me!

THANDO: Mme o ne a reng?

NKEMELENG: Ke letse ke utlwa kgang ya lona e
tsholetsegile gare ga bosigo, molato ke eng?

THANDO: *(O gadima Kgature)* Nnyaya mma! re ne re
itlotlela fela. Ga go molato ope mo go rona.
Ngwana ke ena a sa re robatsang. O a bobola.

KGATURE: Thando ga a bue nnete. Go na le sengwe se se
sa phuthololang pelo ya ga Thando. O hupile
bodila bongwe ka marama.

BANTOMO: O bua nnete ngwanaka. Motho o itsiwe
ke motho wa gagwe. Phuthologo e ntse e
ngotlega hubeng sa ga Thando. Ke mo etse
tlhoko makgetlo a a mmalwa.

NKEMELENG: Nna ke gakgamatswa ke moso mongwe le
mongwe. Ngwetsi ya rona e tsoga e bifetswe.
Ke ne ke setse ke belaela fa gongwe Kgature a
sa mo robatse sentle.

KGATURE: Nnyaya mma, le ene ke paki. Sebe sa phiri ke
gore o lala a kunyakunya bosigo bo le kana.

THANDO: O bua nnete Kgature, fela ke go tlhaloseditse
ka ga dikgateledi. Toro e e ntshwenyang ke
ya ga rre Ntaoleng.

BANTOMO: Nnaare tota yole a re o timeletswe ke eng?

THANDO: *(Ka ditlhong)*. A re ke ise ngwana kwa gaabo
Rasebintsolo. *(O tsena ka ntlo)*.

NKEMELENG: *(Ka go tenega.)* Wa re a reng? Ga ke
tlhaloganye! Tota o bua ka ngwana wa ga
mang?

- BANTOMO: Ke belaela gore monna yole o tsamaile a gadimile. Ga ke tthaloganye gore o timeletswe ke eng mo lapeng la me? (*Thando o tswa mo ntlong. O tlhaga a thikga keledi.*)
- NKEMELENG: (*Ka go makala*). Ao, Thando! Go diragetse eng jaanong?
- THANDO: (*Ka dikeledi*). Ikgomotseng o petutse matlho. O gana go tsoga.
- KGATURE: (*Ka letshogo*). Wa reng? Mma thusa foo tlhe.
- NKEMELENG: (*A tsena ka ntlo*). Ijoo, nna, wee! Ga twe ngwanake o bonnang motlholo ruri?
- BANTOMO: (*O sianela kwa ntlong*). Ngwana yo o re thobetse. Ruri o tsamaile ka dinao. E le fa bothata bo ne bo le fa kae?
- KGATURE: (*O leka go tshegetsa Thando, keledi e tshologa bobeding*). Itshoke tlhe Thando! Nolofatsa mowa wa gago o tle o kgone go amogela se se tlileng.
- BANTOMO: (*Ka kutlobotlhoko*). Banaka botlhe fela ba ke lo rantang, gomotsegang. Lo sa le ba botlana go ka itlhoboga. Se ileng se ile...!
- NKEMELENG: (*A ntse a rothisa keledi*). Wena rraabo, tsamaya o ye go itsese boSetonti le ba losika. Re tla sala re phutha ngwana.
- BANTOMO: Go siame mmaabo, ke tla dira ka bonako. (*O a tswa*).

Pono ya botlhano

(Kwa mabitleng a Tlhabane nako ke ura ya bosupa mo mosong wa tsatsi la LaMatlhatso. Lekase le folosediswa mo phuphung pele tirelo e simololwa. Moruti o ema ka fa tlhogong ya phuphu, batho ba dikaganyeditsa phuphu).

PHUTHEGO: *(Sefela sa kobamelo ka bonolo thata).*

MORUTI ISANG: *(O goga phuthego ka thapelo). A re: A re rapeleng lo ntshaleng morago, lo re; Rara wa rona, mogomotsi wa bana ba gago, re rapelela baledi ba ba mo pitlaganong e e kanakana. Ga go batlege gore re go bolelele bohutsana jwa bona. Fela re ba rapelela gore ba tshegofadiwe ke Rara wa bona wa legodimo, ba tle ba bone namatshego. Ba bone lesedi la ga Keresete ba le mo lefifing la loso. Rraarona Modimo, yo morwao o na a bapolwa, nna nabo gompieno, o ba thuse go ineela, o ba tlhomamisetse gore le fa re tshela, gongwe re swa re mo diatleng tsa gago tse di molemo. Re ntse re le bana ba Morena. Ka Jeso Keresete. Mmoloki wa rona.*

PHUTHEGO: *(E tswelala ka go opela sefela).*

MORUTI ISANG: *(O bala mafoko mangwe a kgomotso. Pesalema 103:13)*

Jaaka rra-bana a tla a utlwela bana ba gagwe botlhoko, Morena Modimo le ene a tlhomoge le ba ba mmoifang pelo fela jalo. Jeso a re: 'A dipelo tsa lona di se fuduege lo dumele mo Modimong, dumelang le mo nna. Mo ntlong ya Rre go na le manno a le mantsi. Fa go ne go se jalo nkabo ke lo boleletse. Ke ya go lo baakanyetsa bonno gore kwa ke leng gone, le lona lo nne gone... E re ka ke tshedile, le lona lo tla tshela'. (Johane 14:1 - 3 le 19).

PHUTHEGO: *(Sefela sa phelegetso).*

MORUTI ISANG: *(O buisa temana ya ga Johane 11:25-26.)*
 Jeso a re: "Ke nna tsogo le botshelo, yo o dumelang mo go nna, le fa a swa, le fa go ntse jalo, o tla tshela gape, le fa e le mang yo o tshelang a ba a dumela mo go nna, ga a kitla a swela ruri gope."

PHUTHEGO: *(Tsweletso ya sefela.)*

MORUTI ISANG: E re ka go kgatlile Modimo Mothatayotlhe, e le yo mogolo wa botshelo le wa loso, go itseela mowa wa yo o fedileng, le go o tsosa mo lefatsheng: Ke gone re bayang setopo sa gagwe mo phuphung, lerole leroleng, re ntse re itse ka tlhomamo go re fa motlaagana wa rona wa selefatshe o rutlologa, re na le kago kwa magodimong, ntlo ya tlhomamo ka bosakhutleng.

(Phuthego le balosika ba tshela mmu yo ba o gelelang mo garaweng ka diatla. Morago tshelelo ya lebitla ya dirwa.)

PHUTHEGO: *(Sefela.)*

MORUTI ISANG: *(Ka go tsholetsa diatla, o naya tshegofatso.)*
 A Morena wa rona Jeso Keresete ka esi, le Modimo Rraarona, yo o re ratileng a ba a re naya kgomotso e e sa khutleng le tsholofelo e e molemo, a a gomotse dipelo tsa lona, a lo tlhomamise mo ditiriong le mo puong nngwe le nngwe e e molemo.

BANTOMO: *(O naya ditebogo).* Phuthego yotlhe fela ya Modimo: Re a leboga fa lo tlile go re phimola dikeledi. Keledi ya rona e ile godimo. Re tota re latlhegetswe ke letlhogela. Fela ka e le thato ya ga Rara re a gomotsega. E re lo sena go itsokotsa diatla, lo emeng go na le lenathwana. Sejo sennye ga se fete molomo...
(Ba a phatlhalala.)

Pono ya borataro

(Kwa Geelhout Park mo ntlong ya ga Senkepeng. Ke nako ya botlhano mo tshokologong go tsena Kgature).

KGATURE: *(O a kokota)*

SENKEPENG: Tsena!

KGATURE: Dumela, morwarre Senkepeng!

SENKEPENG: Go ntse go tsamaya jang?

KGATURE: Heela, motho wa batho! Monate wa lenyalo o nyeletse. Ditshepiso, dikeletso, maikano, lefelafela.

SENKEPENG: *(O a imakatsa)* Heelang!

KGATURE: O re go nkutlwa. O foo ke fano! Sa pele ke sa pele sa morago ke dithuthuntshwane.

SENKEPENG: O nthaya o re nne? Ga ke dumele ditsebe tsa me. Ruri motho ga a itsewe e se naga.

KGATURE: Morwarre, Senkepeng! A o ke o ntswele ka nnete yotlhe fela. Mphe boteng jwa ga Thando. Kana lo ntse lo le ditsala tsa go ntshana seinong.

SENKEPENG: *(Ka monyenyo).* Bona fa, Kgature! Ga ke batle gore o tsoge o ikgolola ka nna. Nnyaya ruri...

KGATURE: *(Ka ditshegwana.)* Ao, tsala! O ntsaya jang ruri? Kana ke a itse gore leina la motho le jelwa kgomo.

SENKEPENG: O ntheetse sentle, Kgature, Ngwana wa ga Thando, ga se wa gago. Fa monna wa gagwe a bona kotsi ke fa Thando a le mo kgwedding ya bobedi. Ngwana yole, ke wa ga Rasebintsolo. Wena o ne o motiwa ka letsoku le ntse le sa go tshwanela.

KGATURE: *(Ka go makala.)* Se rialo tlhe motho ke wena!

SENKEPENG: *(Ka go gatelela.)* Ke ikana ka mme ka mmaago. Ga ke re ga twe!

KGATURE: Ke eng fa o ne a o sa intsibose go sa le bošweng?

- SENKEPENG: Ijo! Mang? O ne o batla gore ke nne yo o maaka. Le gona ke gore ke ne ke sa batle go sulafaletsa Thando dikakanyo tsa gagwe. Sengwe gape ke gore, o robetse le ene a sa ntse a routse.
- KGATURE: *(Ka letshogo)* Hei! Ka tla ka wela mathata ka mpa ya sebete e le ruri. Ruri nko e e sa dupeng e *(A supa nko ya gagwe)*.
- SENKEPENG: Jaanong thulano ya lona e simolotswe ke eng?
- KGATURE: Ke toro ya ga Ntaoleng. Gangwe le gape o ne a tlela Thando, segolo fa motho o ne o re o tla thuba kobo segole. Fa a setse a ka gakologelwa toro, o ne o ka se tlhole o dira sepe ka ene.
- SENKEPENG: Jaanong o ikaeletse go dira eng?
- KGATURE: Nna ke feditse le monagano wa me. Setlhare sa mosi ke go o katoga.
- SENKEPENG: Wa rialo abuti Kgature! O tla bona o dirile jang ntle le lekgarebe?
- KGATURE: Se tshwenyege. Maano ga a site go sita loso. Le wena o ka nna wa thiba phatlha ya gagwe.
- SENKEPENG: *(Ka go nyeba)* Ao, tlhe! O rata gore batho ba nje ka dinala. Ka nna o eme pele tuu!
- KGATURE: Nako e teng re tla di tšhotlatšhotla mo sephiring. O tla sala pila motho yo montle. *(O a tswa)*.

Pono ya bosupa

(Kwa gaabo Kgature. Morago ga dijo tsa dilalelo Kgature le Thando ba tsena ka ntlo. Ba goga ditilo go nna).

KGATURE: Thando, mosadi wa me! Ke batla go bua puo-phaa!

THANDO: *(Ka go makala)* Heelang, tlang o nkgarola mala!

KGATURE: Tlang ekete o setse o baba lobadi?

THANDO: Nnyaya, e seng jaaka o nagana! Ke ne ke tsiboga fela. Ke repile fa o mpona ke riana. Keledi ya me e rothile ya ba ya nolofatsa pelo ya me. Ngwanake o nthobile marapo, go fitlha ke ineela.

KGATURE: Nnyaya Thando! Tlogela tsa ngwana. Gompiano jaana, ke dumela motho yo a reng; "Ngwana o itsiwe ke mmaagwe". Ke ne ka iphora, ke ithaya ka re ke belege ngwana wa leitibolo, kante ke a ikaketsa.

THANDO: Bona, fa Kgature! Tseo ke dinyana mo go nna.

KGATURE: Wa re dinyana? Mo go nna e tlile go nna dikgolo.

THANDO: *(Ka lenyatso.)* Owaii! O ithaya o re o tshosa mang?

KGATURE: *(Ka go tenega).* Bona fa mme wa batho. O ntshotlile e le ruri. O ntsentse matlho a lefatshe. Ke tshegwe le ke dipota tse.

THANDO: Ruri ka re metlholo ya lefatshe le. O fitlhela fela monna wa lelapa a atlhametswe ke banyana ba mo aketsa. Motho wa teng a lebetse gore o tla newa leina la sepharabasading.

KGATURE: O bogale tota mosadi ke wena. O tsene le nna mo mapaing o sa ntse o apere bontsho? O ne wa fitlha mosese wa gago felo gongwe. Wa tla

- o apare ditokana tse pedi tsa tsala. O sebete motho ke wena. O ka baya nkwe botsetse.
- THANDO: Ga o mmakatse. Ke a itse gore Senkepeng ke menomasweu polaya e tshega. Ke ene a go kgwetseng botlhole jo. O go talafaditse sefatlhago jaaka kolobe ya leswafe e pontswa ke noga ya lebolobolo. 'Gano la gago le nka botala jwa maaka.
- KGATURE: Mo go nna o itshwenya fela. Lefoko ga le boe go boa monwana. Tsela ya gago e butswa. Taelo, batsadi ba me ke e ba neile. Molelo ga o fise bona.
- THANDO: O ka bua puo tsa batho le tsa baengele, fela nna mo ntlong ena ga ke kitla ke tswa. O ntseetse madi a me a diensorenre. Pele ke tswa fa, o bo o a beile seatleng sa me.
- KGATURE: O tlile go a bona kwa o a ithutiteng teng. Madi a o, a jelwe ke ditshenyegelo tsa lenyalo la lepotlapotla. Mo go nna o tlhoboge. O tlile go itaya kwa ntle.
- THANDO: (*O tshwaraganya menwana*). Ruri, ruri fale ba sa nkitseng! Noga e go thweng Senkepeng ele, e tlile go di gama e sa di thapela. Ke ya go apara kobo e le nngwe nae.
- KGATURE: (*O tsena ka phaposi e nngwe ya borobalo*). O robale sentle motho wa batho. O dire gore o se ke wa selwa. O tsoge o phutha dipurugwana tsa gago. O tla batla mongwe go go isa gae. Fa ele ka nna o le bale tuu!. (*A ikurumetsa ka kobo*).
- THANDO: O robale sentle, o tle o lale o lora mmamaaka yole wa gago Senkepeng. Lenyalo kgale le kgabagantse mo go ene. O ithutile fela go thuba metse ya batho. Senkepeng ke noga ya maoto a mabedi. Ke phiri e e apereng letlalo la nku. Nxa! (*A tsena ka dikobo*).

Pono ya borobedi

(Ke nako ya bosupa mo mosong wa Mosupologo Thando o emetse dithekisi tse di yang Lotlhakane. Bantlhoile o mo fitlhela fa renkeng ya Tlhabane).

- BANTLHOILE: Heelang, tsala motho yo ke wena.
 THANDO: *(A mo atamela go mo atla).* Motho yo ke nna. O sere go mpona ke le fa. Dikuku di monate, lenyalo le boima.
- BANTLHOILE: Se rialo tsala!
 THANDO: *(O rothisa keledi.)* Fela jaaka o bona morwalo o. Monna yole o mpelegesitse.
- BANTLHOILE: E le fa molato o letse kae?
 THANDO: Motlhodi wa motho o gaisa wa tsagana. Tsala ya gago le nna Senkepeng.
- BANTLHOILE: Heela Thando! Motho yole noga ya dinoga. Ke mo tlhatsitse jaaka matagwa a atle a dire go fokotsa...
- THANDO: Monna yole o ne a nthata ka pelo ya gagwe yotlhe fela. Motho wa boraro e ntse molotlhanyi.
- BANTLHOILE: *(Ka go makala.)* E le gore batsadil ba gagwe ba reng?
- THANDO: Owaii! Sepe fela. Ba tsere mo go ene. Ga ba ise ba itshwenye le go isa molaetsa kwa gae.
- BANTLHOILE: Ka re ruri malatsing a gompiano jaana, dilo di thata e le ruri. Motho o sotlakwa ke ngwana, bagolo ba ntse ba lebile.
- THANDO: *(O inama go tsaya morwalo wa gagwe.)* Tsala, re tla kopana. Thekisi ke eo e e tla.
- BANTLHOILE: O se nyeme mooko tsala. Se go ganang se go rola morwalo Modimo yo re sa o direleng, ga o je nkabo...
- THANDO: *(O tsene mo thekising ya E20 BSF128 NW)* O sale sentle tsala.
- BANTLHOILE: O tsamae sentle tsala. (Ba a kgaogana.).

Pono ya borobongwe

(Ke Laboraro wa mafelo a kgwedi ya Lwetse. Ke nako ya bone mo maitisiboeng. Thekisi ya Tlhabane e goroga mo motseng. Thando o fologa gaufi le ntlo ya gaabo. O kikumere morwalo diatleng tsotlhe).

MPONENG: (Ka go gakgamala). Heelang! Motho o batlile go tshwana le ngwanake Thando. Nta ke lebelele sentle. (O baya seatla mo phatleng).

RAMOEPA: (O tlhomile mogatse matlho). Ao, mmaabo! Motho ga a lebelelwe jalo tlhe.

MPONENG: Ga se jalo ratu. Ke ne ke ithaya ke re Thando. Tota o nkgarotse letswalo.

RAMOEPA: O se tlhole o ithaya o re ... E re o gopola tshukudu o ikanye setlhare. (Ka setshego).

MPONENG: Ao, rraabo! Ga o ntheye o re motho yo ke ngwanake. Nna tota ke ntse ke re mofeti wa tsela. (A mo sianela. A mo atla).

THANDO: Dumela, mma!

MPONENG: Dumela, ngwanaka! Ruri ke letse ke bua ka wena. Ke ne ke sa itse fa o tla re jela nala gompieno.

THANDO: (Ka ditlhong.) Mme a reng? Nala! Nnyaya ga go jalo.

MPONENG: (Ka kgakgamalo.) Ehe...!

THANDO: Ee, o re go mpona ke patlapatlile jaana, go nka go sa bola.

RAMOEPA: Heela, tlhe mmaabo! Tlogela go botsolotsa ngwana a ise a bee lerago fa fatshe tlhe ... Le nna kana ke mo tlhoafaletse fela jaaka le wena o itshupa. (O tshwara Thando ka seatla.) Dumela, mosetsana wa me!

THANDO: (Ka ditlhong.) Dumela, rre.

RAMOEPO: Goroga ngwanaka. Tsebe gaufi e a ikutlwela. Goroga ka phuthologo. Ga o a latlhega. (O mo phophotha legetla.)

- THANDO: (*A tsaya setilo go nna.*) Bagolo ba me, ke ka maswabi go bo lo mpona fa.
- Ramoepo: (*Ka go tiisa.*) Ngwanaka, tlogela tsotlhe mo Modimong. Ke ona o itseng masaitsiweng.
- MPONENG: E le gore mathata a simolotswe ke eng?
- THANDO: Rre Ntaoleng o ne a ntshwenya kwa ntle le go boela morago bosigo bongwe le bongwe mo torong. Sa bobedi ke gore o ne a batla ngwana. Jaanong ke ne ke sa itse gore ke ka raya ba bogadi ka reng?
- MPONENG: Go raya gore ngwana yole e ne e le wa ga Rasebintsolo.
- THANDO: Ee, mma! Fa a tlhokofala ke fa ke na le kgwedi tse pedi. Ratsale o ne a ntlela ka bogale tota. Loso la ngwana mo go nna ga se motlholo. Ke ne ke setse ke itse pele a ka re tlogela.
- RAMOEPA: E le gore Kgature o lemogile jang?
- THANDO: Re ne ra se utlwanele leina la ngwana. O ne a batla fa ngwana a newa leina ke batsadi ba gagwe.
- MPONENG: Jaanong wena o ne o ngangela eng?
- THANDO: Rratsale Ntaoleng, o tlogile a ntse a mpolelela gore leina la ngwana e nne Ikgomotseng. O ne a kopa gape gore ke busetse ngwana gaeng la gagwe. Ke ngwana yo ba neng ba gopotse go ikgomotsa ka ene. E rile go retela re mo amoga. Lorato la ga rre Ntaoleng mo go nna e ne e se la go ipateletsa. E ne e le la mmatota.
- RAMOEPA: A jaanong o itlhobogile?
- THANDO: Nnyaya rre.
- RAMOEPA: Le nna ka rialo. Tota kana o sa le mmotlana go ineela mo botshelong.
- MPONENG: Ruri lefatshe la rona le rogilwe. Le tletse dintsanantsana. Go na le bomaratahelele ka bophara jwa lefatshe.

- THANDO: Bomenomasweu polaya e tshega bona o ba tlogelelang? Kana batho ke bao ba rutilwe go ntsha 'ino la motlhagare ntswa e le go itimokanya.
- MPONENG: O kae, Senkepeng tsala ya gago?
- THANDO: Heela, mma! Motho yole ke noga ya bofelo. O thubile malapa ka bontsi. Ke ene a neileng Kgature kgang yotlhe fela. Motho yole o tshwana le leobu. Ga a na mmala wa nnete Ke sefelekwane.
- RAMOEPA: Gontse re utlwile ngwanaka. Se ileng se ile...
- THANDO: Ke kopa go ya go tlhola rre Setonti.
- RAMOEPA: *(Ka go makala.)* Ao, tlhe ngwanaka! O direla eng jalo? O tlhoka eng kwa go ene? Kana ba ile go re ja ditshego...
- THANDO: Ntate, kana ke tlogetse leruo leo le neng le ntebane. Ke batla go tlhola sekgethe sa me. Fa ke ka bona go retela, ke boela mo ntlong ya monna wa me.
- MPONENG: Wa reng ka ga senyantlo?
- THANDO: Fa Ngakane a ka dumela, ke ikgaoa tlhogo.
- RAMOEPA: *(Ka go swaba.)* Ngwanaka, lebala ka tseo tuu! Kana re ile go tshegwa ke batho e sita le dintsi tota.
- MPONENG: Ngwanaka, tsoga o phakela. Fa o fitlha o se umake sepe ka ga seyantlo. Wena o ba re o re o latile leruo la gago fela.
- THANDO: Ke go utlwile mma. Nta ke lo direle mogodungwana. Ke tlile ke lo reketse "ditšhipisi" le tlhapi.
- RAMOEPA: Direla ka pele re ikgobole kgokgotso.
- MPONENG: *(Ka monyenyo.)* Hei! Wa tla wa re gopola ruri.
(Thando o gotetsa molelo)

Pono ya bolesome

(Mo mosong wa tsatsi la Labone ka ura ya borobong. Thando o tsena kwa ga Ntaoleng motseng wa Tsitsing. O fitlhela Setonti a ntse le Ngakane le Tsholofelo mo mathuding a ntlo ya ga Rasebintsolo.)

TSHOLOFELO: Heela, abuti Ngakane! Tswela kwano o bone.

NGAKANE: *(O tswa ka ntlo.)* Ke eng kgaitsadi?

TSHOLOFELO: Bona gore go tsena mang kwa hekeng?

NGAKANE: Owaii! O bua ka phure e go tweng Thando e. O tla re bolelela se se mmayang fano.

SETONTI: Nnyaya, ditlogolo se nneng mabifi. O tla lo itlhalosetsa. Lo se mo kateleng segaswa ganong.

THANDO: *(O tlolela ka kgoro. Matlho a gagwe a palela mo lefatsheng.)* Bana ba ga rre Ntaoleng le mme Gabatshwane dumelang!

NGAKANE LE

TSHOLOFELO: *(Ntle le kgatlhego)* Dumela Thando!

THANDO: *(Ka ditlhong.)* Dumela malome Setonti!

SETONTI: Dumela Thando! Ke eng o re phakeletse jaana?

THANDO: Ke lo tlhoafaletse malome.

SETONTI: *(Ka go makala.)* Wa rialo!

THANDO: Ee, malome, segolo ke tlhoafaletse ntlo ya me. *(A bua e bile a galamela mo go yona.)*

TSHOLOFELO: Heela malome Setonti le wena abuti Ngakane! Ke eng se se diragalang?

SETONTI: Nnyaya, tota nna ga ke itse. Gongwe setlogolo fano ene o na le kitso.

NGAKANE: *(Ka go thikitha tlhogo.)* Le nna fa ke riana ke eme menomakitla.

THANDO: *(O a goeletsa.)* Heela, malome Setonti! Ke kopa o tle kwano.

SETONTI: *(O tsena ka ntlo.)* Motho wa batho o ka thuswa ka eng?

- THANDO: (*Ntle le ditlhong dipe*) Malome o re go mpona fa, ke gona fa ke tlile gae!
- SETONTI: (*Ka go tlaletwa*) O tlile gae!
- THANDO: (*Ntle le go dikadika.*) Jaaka ke kaile malome.
- SETONTI: Tsa lenyalo tsona di feletse kae?
- THANDO: Tseo di lebale malome. Lenyalo la me le sentswe ke toro ya ga Ratswale. O ne a mpatla fa lapeng la gagwe mo ntlong ya ga Rasebintsolo.
- SETONTI: Nnyaya mma, nna ke tshaba go tsoga ke di seka. E re ke bitse beng ba legae. (*O tswela kwa ntle go bitsa Tsholofelo le Ngakane*)
- NGAKANE: (*Ka go tenega.*) Malome, tota ke lekgotla la eng gompieno?
- SETONTI: Dikgakamatso! Thando ke yo a re o boile. A re o gopotse ntlo ya gagwe.
- TSHOLOFELO: (*Ka go tenega.*) A re ntlo ya gagwe! Ijoo!
- NGAKANE: Mohumi yole wa Tlhabane o kae?
- TSHOLOFELO: Ntlo ya ga Rasebintsolo e fetogile ya ga Ngakane. Wena o tlile go nna fa kae?
- THANDO: Ga go tshwenye. Ke tla nna le ene mo go yona.
- SETONTI: O nna le ene jang?
- THANDO: Jaaka monna le mosadi.
- TSHOLOFELO: Heelang basadi! Wa reng? E seng kgaitsadi. Ngakane o gaufi la go nyala. O iponetse yo o molekaneng.
- THANDO: Ga a tshwenye. Re tla nna basadi ba gagwe bobeding ba rona.
- NGAKANE: Motlholo ke yoo betshong. Nna ke tsere tshwetso ya go itekanya morwalo, le gona poela e a bolaya.
- SETONTI: Nna ga ke na kgang. Ke tlaletswe fa ke riana. O re ganne. Re lekile go go ikgomaretsa, mme wa re itatola letsatsi le penne. Dintsho tse di tlileng mo lelapeng leno, ke ka ntlha ya lorato la batsadi ba ga Rasebintsolo mogatso.

- TSHOLOFELO: Abuti Ngakane, motho yo a re tswele ka ntlo.
A tsamaye go ise go fifale.
- NGAKANE: Bona fa mma, tsela e butswe, e bile o tloga o
ntshosetsa mmutla wa me.
- TSHOLOFELO LE
- NGAKANE: (*Ba kgaramelelsa Thando kwa ntle.*)
- THANDO: (*Kwa ntle o thikga keledi.*) Bathong tlhe
intshwareleng! Ke ne ke sa itse se ke se
dirang.
- TSHOLOFELO: (*O a mo goeletsa.*) Tsamaya, o bona o sotlilwe
ke lefatshe. (*A thubaganya lebati*)
- THANDO: (*Mo tseleng a kotama godimo ga letlapa.*
O bua a le esi.) Kana mongwe o kile a bua
are; Tlhapi solofela leraga metsi a tshele o
a lebile. Tsotlhe tse ke neng ke na natso di
ntatlhegetse. Ke gopola mafoko a ga moruti
mo bukeng ya ga Jobo fa a ne a re: 'Ke tlile
ke le fela fela mme ke tla boa ke le fela
fela.. Ka nako ke sotlegelang nna mosadi
wa moitshodi. Ka nako e ke neng ke na
le tsotlhe, moruti o kile a nkgothatsa go
ya kerekeng. Ke ne ka nna kgalhanong le
kereke. Ke tla tshwana le morwa sesenyi. Ke
tla boela go moruti ke simolole go tsamaya
kereke. Nkabo ke ngwana wa morago. Ruri ke
boammaruri jo bo senang bana ba phefo fa go
twe 'foko la moswi ga le fetolwe. Ke moipolai
yo o sa lelelweng.
(*O a lela.*)

BOKHUTLO

DIPOTSO TSE DI KHUTSHWANE

A.

1. Rasebintsolo a re letsapa le gana go mo kgomorologa. Ke letsapa la eng?
2. Go latela Rasebintsolo, dinoka tsa ga Thando di tletse, di tladitswe ke eng?
3. Fa Rasebintsolo a laela kwa ga Senkepeng, Thando o mo raya a re o re gopole mo tseleng; o raya ena le mang?
4. Neela maina a ditsala tsa ga Senkepeng.
5. Morago ga phitlho ya ga Ntaoleng, Thando ga a ka a kgona go boa ka bonako ntswa Kgature a ne a tlile go mo tsaya; molato e ne e le eng?
6. Thando o nnile le ngwana a nyetswe ke Kgature. Tota Rraagwe ngwana yo ke mang? Tshegetsa karabo ya gago ka tlhaloso.
7. Ntaoleng fa a naya Thando leina la ngwana o ne a le kae?
8. Molaetsa o mongwe o Thando a o amogetseng mmogo le leina la ngwana ke ofe?
9. Jonase o dira kae?
10. Neela makgetho a mabedi a Jonase a tliseditseng Thando tshedimosetso ya botlhokwa.
11. Ngakane a re o na le maikaelelo ka dithoto tsa ga Rasebintsolo, tlhagisa dithoto tseo.
12. Ngakane le Thando ba ne ba na le sephiri, ke se fe?
13. Thando o reile Mponeng a re a se ke a ntsha mosi ka sekhurumelo fa a bua le Ntaoleng le mogatse, ke mosi wa eng?

14. Neela maina a ngwana wa ga Thando a neng a a fiwa o bo o bolele gore one a a fiwa ke bo mang?
15. Batho ba ba neng ba taya ngwana yo maina ba amana jang le ena?
16. Goreng Gabatshwane a ne a sa batle gore go itsewe ka maiteko a ga Ngakane a go ikaletsa?
17. Kgature o ntsheditse Thando bogadi jwa bokae?
18. Fa Thando a sena ~~go tla~~ ~~gore~~ ~~Ntaolong o me~~ file leina la ngwana mo torong, o ne a sala a ntse a sa iketla. Tota o ne a tshwennga ke eng?

B.

***“Tsela ya me e bulegile
ke gaufi le go kopana le ngwanake”***

19. Ke mang mmui wa mafoko a?
20. O ne a bua le mang?
21. Ngwana wa gagwe yo a yang go kopana le ene ke mang?
22. Mafoko a a gore o ya go kopana le ngwana wa gagwe a kaya goreng?
23. Ke tshedimosetso efe e mmui a e buileng le mmuisiwa ka letsatsi le, e re tla reng e ntse e le sephiri sa mmuisiwa?
24. Mmui o reile mmuisiwa a re a buse ‘madi’ a bona; o ne a raya eng?

***“Ditaelo o di rukhutlhe, Dipitsa o dinwe go ya
pheletsong...”***

Aparo se sa gago o se tlotle”

25. Mmui wa mafoko a ke mang?
26. O bua le mang?
27. Aparo se go buiwanng ka sona ke?
28. A mme mong o se tlotlile? Tshegetsa ka lebaka.
29. A gona mmuisiwa o kgonne go rukutlha dithaelo? Tshegetsa karabo ya gago ka lebaka.

***“Ke belaela gore monna yole o tsamaile a gadimile.
Ga ke tthaloganye gore o timeletswe ke eng mo
lelapeng la me”***

30. Ke mang yo o neng a bua mafoko a ?

31. Fa a re 'monna yole' o raya mang?
32. Fa a re 'monna yole', o timeletswe ke eng?
33. Bantomo a re Ikgomotseng o ba thobetse. O raya jang?
34. A gona o thobile? Tlhalosa

“...A o ke o ntswele ka nnete yotlhe fela. Mphe boteng jwa ga Thando...”

35. Ke mang yo o batlang boteng jwa ga Thando yo?
36. O bo batla mo go mang?
37. Ke tiragalo efe e e botlhoko e e diragetseng pele ga mafoko a?
38. Boteng jwa ga Thando jo bo ntshitsweng mo letsatsing le ke bofe?
39. Tshwetso ya mmui mo letsatsing le e nnile efe?
40. O ne a akanya go dira eng ka mmuisiwa?

C

Bolela gore a tshedimosetso e e latelang ke NEPO kgotsa PHOSO

41. Senkepeng o gakolotse Thando gore a amele Kgature ka seemo sa gagwe sa bosadi.
42. Thobalano ya ga Thando le Kgature kwa Tlhabane Sun e ne e le e e sireletsegileng.
43. Mponeng le Ramoepa ba ganana le gore Ngakane a ye seyantlo sa mogoloe.
44. Leseanyana le Thando a neng a le imile le ne le se na rra lona go fitlha a kopana le Kgature.
45. Senkepeng ke tsala ya boammaaruri.
46. Ramoepa o ne a re Ngakane a se batlelwe mosadi Thando a le teng.
47. Ngakane o ne a ikaletsa kwa sekgweng gonne a ne a patelediwa go nyala Thando.
48. Gabatshwane o ne a kopa Tsholofelo le Lesope gore ba bolelele batho ka ga go ikaletsa ga Ngakane.
49. Fa Thando a boela gaabo, Ramoepa o ne a mo rotloetsa go boela kwa ga Ntaoleng.

50. Ngakane o ne a itumelela go nna le Thando mo ntlong ya ga Ramoepa fa lenyalo la gagwe le Kgature le sena go senyega.
51. Thando ga a boelwa ke ntlo le dikgomo tsa gagwe jaaka a ne a akantse.
52. Ngakane o ne a na le lekgarebe mme a sa ikaelela go nna le basadi ba babedi fa Thando ena a ne a se na bothata go nna mosadi wa bobedi.

DIPOTSO TSE TELELE

1. A Senkepeng ke tsala ya boammaaruri kgotsa nyaa? Tshegetsa karabo ya gago ka mabaka a a utlwalang o totile botshelo jwa ga Senkepeng le Thando.
2. Neela dintlha tsa semelo sa ga Rasebintsolo o di tshegeditse ka ditiragalo.
3. O ikaegile ka botshelo le maitsholo a ga Senkepeng le Thando, bapisa botshelo jwa lekeišene le jwa magae.
4. Tlhophha botshelo jo go ya ka wena bo leng botoka mme o tshegetse tlhopho ya gago ka mabaka.
5. Nkemeleng a re a ngwana a bidiwe Kamogelo. Tlhalosa bokao jwa leina le o lebeletse lenyalo la ga Thando le Kgature.
6. Ntaoleng ene a re ngwana a bidiwe Ikgomotseng. Tlhalosa gore goreng Ntaoleng a naya ngwana wa ga Thando leina le.
7. Tlhalosa ka botlalo mabaka a a dirileng gore Thando a gane gore Ngakane a nne seyantlo sa ga Rasebintsolo
8. Kgature fa a kopana le Thando lekgetlho lwa ntlha o rile, " dilo dingwe di a lojwa, di bolelwa go le thata." Anela ka botlalo kopano/nyalano ya bobedi jo o setse bokao jwa mafoko a morago.
9. Fa Thando a apola rou, Ntaoleng o ne a mo tlotlomaletsa maitsholo le maitseo a gagwe ka nako ya go ikilela le gore ke bona ba mo apotseng e bile Thando ga a tsenwa ke dilo tsa sekgoa.
 - a. Go ya ka wena, a tlotlomatso e e nepagetse? Tshegetsa karabo ya gago ka mabaka a a utlwalang.

- b. Fa e le gore tlotlomatso e, ga e a tshwanela Thando, ke sekapuo sefe se re ka reng Ntaoleng o ne a se dirisa?
10. Tlhalosa ka botlalo gore Gabatshwane o raya jang fa a re boRamoepa ba amogela bogadi gabedi.
11. Fa Thando a sena go lora a bua le Ntaoleng lekgetlho lwa ntlha o ne a raya Kgature a re o lebetse toro. Se se ne sa gakgamatsa Kgature mme a botsa gore a kgotsa go na le sephiri. A sona se ne se le teng? Tlhalosa.
12. Thando a re Senkepeng ke menomasweu polaya e tshega, phiri e e apereng letlalo la nku. Tlhalosa gore o raya jang.
13. Thando o itsaya jaaka moipolai yo o sa lelelweng morago ga gore Tsholofelo le Ngakane ba mo tlabise tsela. A mme ke ena? Tlhalosa.
14. Lereo "maikwatlhao" le raya goreng? A ditiragalo tsa terama e di maleba mo setlhogong se? Anela ka botlalo bomaleba jwa sona.
15. Thando o ganne Ngakane a ya seyantlo. Tlhagisa ka botlaolo ditlamorago tsa go gana go.
16. A go ya ka wena seyantlo se molemo? Tshegetsa karabo ya gago ka mabaka a a utlwalang.
17. A o ka dumela go ya seyantlo kgotsa wa rotloetsa mongwe go ya seyantlo? Neela mabaka.

LENANEFOKO/MAREO/TLELOSARI

Badiragatsi/batshameki:

Batsayakarolo mo ditiragalong tsa terama.

Ba ntshetsana a metlhagare: Go itse go tshegelana le itumelelana.

Diteramakhutshwe: Diterama tsa kgaolo e le nngwe.

Go jewa ke bodutu: Go nna go sena motho yo o ka itumelang le ene le dira ditiro dingwe mmogo.

Go tlogela go okomela mo nkgong: go tlogela go rata bojalwa.

Go tsena gotlhelele mo nkgong: go tlhoka go ka boela morago mo gonweng bojalwa/go tlogela bojalwa.

Kagosešwa: Tlhabololo le tokafatso ya se se neng se le kwa morago kgotsa se le seemotlase

Kgotlhang/bothata/Selwelwa/ngangisano: Ntwa ya badiragatsi mo terameng.

Leino le le lengwe mo ganong: go itlhokisa tse o di tlhokang o solofetse tse di botlhokwa go feta tse o di itimang.

Lemorago: Maitshetlego/tikologo le nako ya ditiragalo.

Lokwalotshelo/bayokerafi: Hisetori ya botshelo jwa motho go tswa tsalong go ya losong, le fa a sa ntse a tshela.

Mogapatiro/molwantshiwa: Modiragatsimogolo yo o ngongoregang

Mokganatiro/molwantshi:

Modiragatsimogolo yo o bakang ntwa/yo o tshwenyang

Molaetsa: Thuto ya mokwadi ka setlhangwa sa gagwe.

Morero/thitokgang: Modi wa kgang. Se kgang e ikaegileng ka sona

Motlhalerwa: ke bomorafe jwa motho go ya ka se a se anang.

Phogwana: Karolo e e fa bogareng jwa tlhogo.

Phuruphutsha: Go batla sengwe ka mokgwa o o matsetseleko o sa senye nako.

Poloto: Tatelano ya ditiragalo dina le mabaka a a di tlholang.

Sekoropolapa: Ke lesela le le dirisiwang go phimola metsi le go phepafatsa mo fatshe.

Setlhoa: Kgato ya poloto ya terama e mo go yona badiragatsi ba laolwang ke maikutlo/Tshisibalo.

Tadi e amusa: Go le motshegare letsatsi le penne.

Terama: Tiragatso/setlhangwa se se tlhametsweng go diragadiwa

Thaologo: Kgato ya popoto ya terama e mo go yona ditiragalo di tlosang lonao.

Tharaano: Kgato ya poloto ya terama e mo go yona Kgotlhang e golelang pele. Go thatafala ga kgotlhang